

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliorvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ephesini Concilii Generalis Pars I. Et II. Sub Cælestino papa I. anno
CCCCXXI.

Parisiis, 1644

Qvod Christvs sit Deus, per vnionem ad Deum Verbum ascendente ad eius
gloriam templo quoque assumpto.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15062

ANNO
CHRISTI
431.

ΟΤΙ ΘΕΟΣ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ,
ἐνώσει τῆ παρὸς τὸ θεὸν λόγον εἰς τὴν
αὐτὴν ὁδὸν διὰ τὸ ἀναβαίνειν καὶ
τῆ παροληφθέντων
ναοδ.

QVOD CHRISTVS
fit Deus, per vnionem ad
Deum Verbum ascendente
ad eius gloriam templo
quoque assumpto.

Εκ τῆς παρὸς Ρωμαίους.

Ex epistola ad Romanos.

ΠΑΥΛΟΣ ὁδολῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, κλητὸς ἀποστόλου,
ἀφωρεσιμένος εἰς ἀναγγέλιον θεοῦ, ὃ
προεπηγγέλατο διὰ τῶν προφη-
τῶν αὐτῶν ἐν γραφαῖς ἀγίας, καὶ
τῆ υἱοῦ αὐτῆ, τῆ γμομημοῦ ἐκ σπέρ-
ματός Δαυὶδ καὶ σαρκῶ τῆ ὀρε-
θέντων υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει καὶ
πνεύμα ἀγιωσύνης, ὃς ἀναστάσεως
νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆ κυρίου ἡ-
μῶν.] ἐκοιῶν, εἶπερ ὅτι ἀναγγέλιον
θεοῦ τὸ καὶ Χριστοῦ κήρυγμα, πῶς
οὐ θεὸς ὁ Χριστός; καὶ εἰ πάντες προ-
φητείας ἐπὶ αὐτὸν βλέπουσιν πέρας,
καὶ ἡὸν τῆ θεοῦ κηρύττοισιν αἱ γραφαί
ἐκ σπέρματος Δαυὶδ, καὶ ὡς ἐ-
δάμ λέγει καὶ πνεύμα ἀγιωσύνης
διὰ τὸ ἐνανθρωπήσεως μυστήριον,
πῶς οὐχ υἱὸς ἀληθῆς, ἐκ τῆς τῆς νε-
κρῶν ἀναστάσεως μετρυρούμενος;
ἐγγεγραμῶν γὰρ ἐκ ἀθανάτων κοινὸς
καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς θανάτου κρείτ-
των, καὶ ζωῆ καὶ θεός.

Γερε τῆ παροσκωουώτων τῆ
κλήσεως παρὰ τῆ κλήσεως; διότι γνόν-
τες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν, ἢ
ἀχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν
τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοπέθη
ἡ ἀσυνέτος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες
εἶναι σοφοί, ἐμωρανθήσαν. γράφει που
Παῦλος τοῖς ὁδοῦν κακλήμυροις,
entes, stulti facti sunt. Scribit idem
Concil. Tom. 5.

PAVLVVS seruus Iesu Christi, ^{Rom. c. 1.}
v. 1.
vocat^{us} Apostolus, segregatus
in euangelium Dei, quod ante pro-
miserat per prophetas suos in scri-
pturis sanctis, de Filio suo, qui factus
est ei ex semine Dauid secundum
carnem; qui predestinatus est Fi-
lius Dei in virtute, secundum Spi-
ritum sanctificationis ex resurre-
ctione mortuorum Iesu Christi Do-
mini nostri. Igitur si prædicatio de
Christo est euangelium Dei, quo-
modo Christus non est Deus?
Rursum si omnes omnino pro-
phetae ad ipsum quasi ad scopum
collimant, diuinæque scripturæ
illum ipsum, qui ex semine Dauid
ortus est, quamquam propter in-
carnationis mysterium secundum
sanctificationis Spiritum præde-
stinatus dicatur, Filium Dei præ-
dicant, quo pacto non est verus
Filius; maxime vero cum per re-
surrectionem ex mortuis euident
testimonium habeat? Neque e-
nim in vitam resuscitatus est vt vi-
nus quispiam homo nostri simi-
lis, sed tamquam morte superior,
quatenus nimirum vita est & Deus.

De his qui Creatoris loco crea-
turam adorant: *Quia cum cogno-^{Rom. c. 1.}*
uissent Deum, non sicut Deum ^{v. 21.}
glorificauerunt, aut gratias egerunt;
sed euauerunt in cogitationibus
suis, & obscuratum est insipiens cor
eorum. Dicentes enim se esse sapi-
entibus, Paulus alibi iis, qui ex gentibus

vocati fuerunt, hoc est nobis, hoc modo: *Nunc autem cum cognoueritis Deum, imo cogniti sitis a Deo.* Quem obsecro alium per fidem cognouimus, nisi ipsum prorsus Iesum Christum? Quare si illum vt Deum cognouimus, & vt Deū debito honore prosequimur, vere illuminati sumus: sin autem illius gloriam permutamus, merito nos ipsi quoque in nostris cogitationibus euauisse deprehendimur. Nam si vere in illum credidimus, vtiq; tamquam in Deum in illum credimus. Alioqui enim modis omnibus fateri oporteret, nos etiamnum prisca erroris laqueis irretitos teneri, vtpote in communem hominem credentes. At non ita res habet.

Galat. c. 4. v. 9.

Rom. c. 1. v. 28.

Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit eos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea que non conueniunt. Si Christum agnoscerimus vt Deum, cognitum nequaquam aspernemur, vulgarem tantummodo hominem illum esse dicentes. Sin autem inscitia excæcati istuc facere veriti non fuerimus, simul cum aliis in reprobum sensum præcipites ruamus necesse est.

Rom. c. 2. v. 5.

Secundum duritiam tuam, & impenitens cor, thesaurizas tibi iram in die ire & reuelationis iusti iudicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera eius. Docet hic beatus Paulus, nos omnes ante tribunal Christi manifestari oportere, quo vnusquisque referat, quæ in corpore gessit, siue bonum, siue malum. Dixit item alius ex sanctis Apostolis: *Vnus est legislator & iudex.* Canit & ipse Dauid quoque: *Quonia Deus iudex est.* Cum igitur sententiam quam Christus

Iac. c. 4. v. 12.

Psal. 74. v. 7.

ποιήσῃ ἡμῖν· νυνὶ δὲ γινόντες θεόν, μάλλον ἢ γνωθέντες ὑπὸ θεοῦ. ἵνα ποίνῃ ἐγνωκάμεν διὰ τῆς πίστεως, ἢ πάντως Χρυσὸν Ἰησοῦ; ἵκουῦ εἰ μὴ ὡς θεὸν ἐγνωκάμεν, καὶ ὡς θεὸν δοξάζομεν, πεφωτισμένα καὶ ἀληθέα· εἰ δὲ ἀλλόσομεν αὐτῶ πῶς δοξάζαν, μεταπαύομεθα καὶ ἡμεῖς ἐν τοῖς διαλογισμοῖς ἡμῶν. εἰ γὰρ ὅλως πεπεσώκαμεν εἰς αὐτὸν, ὡς εἰς θεὸν πισθώμεν· ἢ δὲ ἡσὶ πάντῃ τε καὶ πάντως ὁμολογεῖν, ὅτι τοῖς τῆς ἀρχαίας ἀπάτης καὶ νῦν ἐπιζητήσια βρώχῃς, ἀνθεσπῶ κοινῶ πῶς πίστιν περσάροντες. * ἀλλ' οὕτω τὸ ἀληθές.

ANNO CHRISTI 431.

* ἴσῃ, ἢ πῶς εἰσὶ δῆς.

Καὶ καθὼς ἐκ ἐδοκίμασαν θεὸν ἔχῃ ἐπὶ γνώσῃ, παρέδωκεν ὁ θεὸς αὐτοὺς εἰς ἀδοκίμῳ νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθεκόντα.] εἰ Χρυσὸν ἐγνωκάμεν ὡς θεόν, ἢ ἐπ' αὐτῶ γνωσῖν μὴ ἀποδοκιμάζομεν, ἀνθεσπῶν εἶναι λέγοντες κοινόν. εἰ ἢ τῷτο δρᾶν ὅτι ἀμαθίας πολυῶμεν, βαδίουμήθα πάντως ὁμοῦ τοῖς ἄλλοις εἰς ἀδοκίμον νοῦν.

Κατὰ δὲ πῶς σκληρότητα σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν ἠπασαυέλεις σεαυτῶ ὀργῆν ἐν ἡμέσῃ ὀργῆς καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τῆ θεοῦ, ὅς ἀποδώσῃ ἕκαστῶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.] ὁ μακάριος Παῦλος, ὁ πῶ πάντας ἡμᾶς δεῖ, φησὶ, φανεροθῆναι ἡμᾶς ὑπὸ τῆ βήματος τῆ Χρυσοῦ· ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τῆ σώματος, περὶ ἃ ἐπεσάξεν, εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον. ἔφη δὲ τις ἐπέρος τῶ ἀγίων ἀποστόλων· εἰς ὅστιν ὁ νομοθέτης, ἔκριτής. ἄλλὰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Δαυὶδ, ὅτι ὁ θεὸς κριτής ὅστιν. ὅτε τῶν δικαιοκρισίῳ θεοῦ φησὶν εἶναι τὸ πῶ τῆ βήματος τῆ θεοῦ ἐφ'

ANNO CHRISTI 431

ἐκάτω Ἰησον, ἡ αὐτὸς ἔξοίος Χριστός, ὡρασησόμεθα γὰρ τῷ βήματι αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὡς ἐνὶ ἑσθ' ἡμᾶς, ἀλλ' ὡς κριτῆ καὶ θεῷ καὶ νομοθέτῃ· πῶς οὐχὶ θεὸς ὁ Χριστός; διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἀμάρτιας. νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μὴ τυρομυθῆν ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶ ἀποφθῆν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας ἑσθ' πισθόντας. διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἡ ἐ ὑπὸ τῶ ἀρίων ἀποφθῆν μὴ τυρομυθῆσαι φησι, τὴν διὰ πίστεως εἶναι λέγει * τὴν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. εἶτα, πῶς οὐ θεὸς ὁ δικαίων ἑσθ' πισθόντας, ὁ πῆρ εἶν θεὸς ἀληθῶς; ὅρα γὰρ εἰς ποῦ τὸ πῆς πίστεως πέρας. μὴ τυρομυθῶν δὲ τῆν ἀρίων ἀποφθῆν τῆ εἰς Χριστὸν πίστες, ἡς ὁ φανῆαι πολυμῆ, ἐκ εἶθ θεὸν αὐτὸν διὰ τὸ ἀίθερόπινον, ἡ γρὼν ὅτε γέρονε σαρκὶς ὁ λόγος;

Πάντες γὰρ ἡμῶν, καὶ ὑπερουῶται πῆς δόξης τῆ θεοῦ, δικαιομυθῶι δωρεαν τῆ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς δωπολυτρώσεως πῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. εἰ τὸ αὐτοῦ τάνειν ἡμᾶς ὑπερεἶδαι ποιεῖ τὸ δόξης τῆ θεοῦ, ὅπ μὴ οἶδεν ἀμάρτιαν γέγραπται δὲ περὶ Χριστοῦ, ὅτι ἀμάρτιαν ἐκ ἐποίησεν ὑπερουῶμθα ὅ καὶ κατ' ἑσθ' τῆς δόξης αὐτοῦ πλημμελουῶτες ἡμεῖς· θεὸς ἀρεθὸς καὶ μὴ σαρκὸς ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἐποίησεν ἀμάρτιαν.

Νόμον οὐκ ἀπορρομῶν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γνῶντο· ἀλλὰ νόμον ἰσθμῶν. ὁ διὰ Μωσῆως νόμος θεὸν ἑνα ἀποσκυεῖν ἐδίδαξε ἑσθ' ἔξ Ἰσραήλ· κύριος γὰρ φησιν ὁ θεὸς σου, κύ-

pro diuino tribunali sedens (sistemur enim ante tribunal illius, non tamquam hominis nostri similis, sed tamquā Dei & iudicis, & legislatoris) de quolibet laturus est, iustū Dei iudicium Apostolus appellet, quomodo Christus non est Deus? Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata a lege & prophetis. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes, qui credunt in eum. Sine lege iustitiam (quam a sanctis quoque prophetis testimonium habuisse asserit) eam hoc loco definit, quæ est per fidem in Christū Iesum. At enim quanam, quæso, ratione is Deus censendus non est, qui credentes illum verum Deum esse iustificat? Cum, inquam, huc fides tamquam ad scopum tendat, & sacri præterea prophetæ fidei quæ est in Christum Iesum testimonium perhibeant; quis propter humanam naturam, hoc est Verbi incarnationem, illius diuinitatem inficiari audeat?

Omnes enim peccauerunt, & e- Rom. c. 3. v. 23.
gent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem qua est in Christo Iesu. Si peccati labe contaminari facit nos egere gloria Dei, quoniam peccatum non nouit: de Christo autem est in sacris literis, quod peccatum non fecerit; nos autem ea de causa ab eius gloria absumus, quia absque delicto non viuimus: cui dubium esse potest, quin Verbum incarnatum Deus sit: nam peccatum non fecit.

Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus. Rom. c. 3. v. 31.
Lex Moisaica Deum vnum adorandum esse docuit. Ait enim: *Dominus Deus tuus Israel, Deus* Dent. c. 6. v. 4.

ANNO
CHRISTI
431.

ῥῳμῶν τῶν Χριστῶν. θεὸς οὐκ ἄρα
ἔστιν ὁ ἐκ νεκρῶν ἀνάστας, ὡς σαρκὶς
γενετόπος τῆς λέξης.

Οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῶν ἄρ-
σας οὐ διώκοντες. ὑμεῖς δὲ ἐκ ἐστὲ ἐν
σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεύ-
μα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δὲ θεὸς πνεύ-
μα Χριστοῦ ἐκ ἔχῃ, οὗτος ἐκ ἐστὶν αὐ-
τῶ. εἰ γὰρ Χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σώ-
μα νεκρὸν δι' ἀμαρτίαν, τὸ δὲ πνεύ-
μα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ
πνεύμα τῆς ἐξείλεως τοῦ Ἰησοῦ ἐκ
νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐξείρας ἐκ
νεκρῶν Χριστὸν Ἰησοῦν, ζωοποιήσῃ
καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τῆς
ἐνοικοῦτος αὐτῆς πνεύματος ἐν ὑ-
μῖν. Ἰδοὺ δὴ σαφῶς τὸ θεοῦ πνεύμα
λέγεται τῆς Χριστοῦ. ἀλλ' εἴπερ ἔστιν
αὐθροπος ἰδικῶς ἐκ διὰ μέρη καί-
μηρ, κατανικῶτα μόνον ἐν αὐ-
τῶ τῆς θεοῦ λόγον ἔχων, πῶς
αὐτῆς τὸ θεῖον λέγεται πνεύμα; ἀλ-
λά μὲν ἴδιον αὐτῆς τὸ πνεύμα ἔστι.
θεὸς ἄρα, καὶ οὐκ ἑτέρος. οὐ γὰρ ἐν
αὐθροπῶ γενεῖται ὁ τῆς θεοῦ λόγος,
ἀλλὰ γενεῖται ἀθροπος ἀληθῶς, μὴ
ἔμειναι θεός. ἔτι γὰρ ἀν' νοῦτο Χρι-
στοῦ τὸ πνεύμα ὑπαρχόν τῆς πατρὸς.

Ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται,
οὗτοι εἰσιν υἱοὶ θεοῦ. εἰ γὰρ ἐλάβετε πνεύ-
μα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐ-
λάβετε πνεύμα υἰοθεσίας, ἐν ᾧ κρά-
ζομεν, Ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὁ μακάριος
γράφῃ Παῦλος ὅτι ἐστὲ υἱοὶ, ἔξαπέ-
σθλιν ὁ θεὸς τὸ πνεύμα τῆς υἰοῦ αὐτῆς
εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, Ἀββᾶ
ὁ πατήρ. Ἰσχυρῶς εἰ ἐν πνεύματι τῆς υἰοῦ
ἁρρήσιαν ἔχοντες πατέρα καλεῖν
τὸν θεόν, ὡς τῆς κτ' φύσιν καὶ ἀλη-
θοῦς υἰοῦ τὸ πνεύμα πληθήσαντες.

Deo offerimus, ergo qui ex mor-
tuis resurrexit, Deus exiit, quod
Verbum caro fit factum.

Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Christi spiritum non habet, hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vita propter iustificationem. Quod si spiritus eius, qui suscitavit Iesum Christum ex mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Iesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum eius in vobis. En hic Christi Spiritus, Dei Spiritus esse diferte asseritur. At si Christus per se & secundum se aliud nihil est quam homo, Verbum Dei ut hospitem solum in se habens, quomodo diivinus ille Spiritus esse eius dicitur? est autem hic Spiritus illius proprius. Deus est ergo, nec aliter res habet. Nec enim Verbum Dei in homine inhabitavit; sed diivinitate integre retenta, homo vere factum est: atque hac ratione, Patris Spiritus, Christi quoque Spiritus intelligitur.

Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba Pater. & alio rursus loco beatus Paulus: Quoniam, inquit, estis filii, misit Deus spiritum Filii sui in corda vestra, clamantem, Abba Pater. Si igitur per Filii spiritum fiduciam nacti, Patre vocare audent Deum, tamquam qui naturalis verique Filii spiritu simus locupletati; quo-

Rom. c. 8.
v. 8.

Rom. c. 8.
v. 14.

Galat. c. 4.
v. 6.

ANNO
CHRISTI
431.

λέγοντος τῷ Δαυίδ, ὅτι θεὸς κριτῆς
ἔστι. θεὸς ἄρα ἔστιν ὁ Χριστός.

Τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν
ἄπο μέρους, ὡς ἀναμνησκων ὑμᾶς,
διὰ τὸ χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ἄπο τοῦ
θεοῦ, εἰς τὸ εἶναι με λειτουργὸν Ἰησοῦ
Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱεουργοῦν-
τα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἵνα ῥηγηται
ἡ πωροφροσὴ τῆς ἐθνῶν δι' ἡμετέ-
ρας, ἡγιασμένοι ἐν πνεύματι ἁ-
γίῳ. [οἱ τὸ τῆς ἱεουργίας χεῖμα πε-
πληρωμένοι, θεῶν λειτουργοὶ μόνον.
παρεστήκασι γὰρ ἐκ ἀνθρώπων ὁ ἱε-
ρεῖς. ἰδοὺ ποιηροῦ ὁ θεῶσι
Παῦλος δεδωκεν φησὶν ἑαυτὸν χ-
εῖμα παρὰ τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ εἶναι
λειτουργὸν Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἱεουργεῖν ἐν
τοῖς ἔθνεσι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χρι-
στοῦ. θεὸς οὐκ ἄρα Χριστός, εἰ Χρι-
στὸν κηρύττων τοῖς ἔθνεσι, τὸ θεοῦ
φησὶν εὐαγγέλιον ἱεουργεῖν αὐτοῖς,
ἵνα πωροφροσῶσιν, ὡς ἡγιασμένοι
ἐν πνεύματι.

Ἐγὼ οὐκ ἠκούσθην ἐν Χριστῷ Ἰη-
σοῦ τὰ πωροφροσῶν τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πολή-
σω ἡ λαλεῖν, ὧν οὐ καπιργάσατο
Χριστός δι' ἡμᾶς, εἰς ὑπακομὴν ἐθνῶν,
λόγω καὶ ἔργῳ, ἐν δυνάμει σημείων
καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύμα-
τος θεοῦ. ὥστε με ἄπο Ἱερουσαλήμ
κύκλω, καὶ μέγιστον τῶν Ἰλλυριοῦ πε-
πληρωμένον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χρι-
στοῦ. ἐν τῷ Ἰησοῦ καυχᾶμαι φησὶ,
τὸ καύχημα λέγων ἔχον πωροφροσῶν
τοῦ θεοῦ. ὅτι ἐκ ἀνθρώπων τὸ καὶ ἐν δυνά-
μει πνεύματος ἐν τοῖς ἀγίοις ἄποσό-
λοις ἐνεργεῖν δυνάσασθαι τὸν Χριστὸν τὰ
παράδοξα, πῶς ἐνὶ ἀμφιβάλλειν;
ὡσπερ γὰρ ἕκαστος τῶν καθ' ἡμᾶς ἐν ἰδίᾳ
δυνάμει τὰ ἑαυτοῦ ἔργα ποιεῖ,
οὕτω καὶ ὁ Χριστός, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει
τῶν πνεύματι χεῖμα μόνον, ἐνερ-
S

iustitia. Cum ergo David Deum
iudicem vocet, consequitur om-
nino Christum esse Deum.

Audacius autem scripsi vobis, Rom. c. 15.
v. 15.
fratres, ex parte, tamquam in me-
moriā vos reducens, propter gra-
tiam quæ data est mihi a Deo, ut
sim minister Iesu Christi in genti-
bus; sanctificans euāgelium Dei,
ut fiat oblatio gentium accepta et
sanctificata in Spiritu sancto. Sane
quibus sacri ministerii prouincia
concredita est, ii soli Deo mini-
strant: neque enim hominibus as-
sistunt sacerdotes. Cum hanc igitur
gratiam sibi a Deo donatam
profiteatur Apostolus, ut sit mi-
nister Iesu Christi, Christique eu-
angelium inter gentes admini-
stret, & Christum tandem an-
nuntians, Dei euāgelium se illis
prædicare diserte affirmet, quo
nimirum tamquam Spiritu iam
sanctificatæ, admittantur; quis
Christi diuinitatem in quæstio-
nem vocare audeat?

Habeo igitur gloriam in Christo Rom. c. 15.
v. 17.
Iesu ad Deum. Non enim audeo
aliquid loqui eorum, quæ per me non
effecit Christus in obedientiam gen-
tium verbo et factis, in virtute si-
gnorum et prodigiorum, in virtute
Spiritus sancti; ita ut ab Ierusalem
per circuitum usque ad Illyricum re-
pleuerim euāgelium Christi. En-
dum in Christo gloriatur, in his
quæ Dei sunt gloriari se dicit.
Quod autem virtute Spiritus per
apostolos sanctos prodigia & si-
gna Christum posse edere, opus
sit humanis viribus maius, id in-
dubium reuocare non licet. Nam
quomodo is Deus non est, cuius
Spiritus sanctus proprius est; qui-

que per sanctorum manus virtute Spiritus vt propria, miracula operatur, vt quilibet nostrum per propriam virtutē operari potest?

Rom. c. 16. v. 16. *Salutant vos omnes ecclesia Christi.* & alio quodam loco ad Timotheum scribens, ita ait: *Vt scias*

1. Tim. c. 3. v. 15. *quomodo oporteat te in domo Dei conuersari.* Quod si ecclesias Christi esse cognoscit, idque testatum facit; citra vllam controuersiam Christus Deus erit.

Rom. c. 16. v. 20. *Deus autem pacis conteret satanā sub pedibus vestris velociter.* Cum pax dicatur esse Dei, Christus autem ad sanctos apostolos

1. Ioh. c. 14. v. 27. *ita inquit: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: quomodo is, quæso, qui pacem veluti proprium bonum dignis impertiri solitus est, verus Deus non est?*

Ex priore ad Corinthios.

1. Cor. c. 1. v. 1. **P**AVLVVS apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Sophthenes frater, ecclesia Dei. Obserua hic; Romanos alloquens, *Salutant vos omnes ecclesia Christi*, dicit; nunc vero Corinthiis scribens, ecclesiam Dei esse asserit.

Ibid. v. 12. *Hoc autem dico, quod vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephe, ego autem Christi. Diuisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Si ergo Christus non est diuisus, omnia & omnes illius sunt. Et si is nostri causa crucifixus est, & nos in nomine ipsius baptizati sumus, omnes vtique illi debemur; fumus autem illi obnoxii, non tamquam homini nostri simili, sed tamquam Deo. Nobis ergo Christus est Deus.*

ἡμας ἐνός, ἀλλὰ Θεοῦ Χριστὸς ἄρα

γαί τὰ ἀφ' αὐτοῦ διὰ τῆς τῆς ἀγίων χηρός. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς ὄντιν, οὐ ἴδιον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον;

Ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τῆς Χερσὸς.] καίτοι Φησὶν ἐν ἐπέροις, Τιμωδέω γραφῶν ἵνα εἰδῆς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι. εἰ ὁ Χερσὸς τῆς ἐκκλησίας οἶδε, ἢ μεμύρηκα Θεὸς ἄρα Χερσός.

Ὁ δὲ Θεὸς τὴν εἰρήνην σωτεῖ. ἢ τὸ σατανᾶ ὑπὸ τῶν πόδας ὑμῶν ἐν ταῖς χερσίν.] Θεὸς λεγομένης ἐστὶ τῆς εἰρήνης. εἶπε γὰρ ποῦ Χερσὸς τοῖς ἀγίοις ἀποστόλοις εἰρήνην πλεῖ ἐμὲν δίδωμι ὑμῶν, εἰρήνην πλεῖ ἐμὲν ἀφήμι ὑμῶν. εἶτα πῶς οὐ Θεὸς ἀληθῶς ὁ τῆς εἰρήνης δοτῆρ, καὶ ὡς ἴδιον ἀγαθὸν τοῖς ἀγίοις δίδοις αὐτῶ;

Εκ τῆς πρὸς Κορινθίους πρῆτης.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Χερσὸς Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ, & Σωθένης ὁ ἀδελφός, τῆς ἐκκλησίας ἑστὸς Θεοῦ.] Ἐπιτήρησον, ὅτι Ρωμαίοις πρῶτον πρῶτον, ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι πᾶσαι τῆς Χερσὸς Κορινθίους Ἐπιστέλλων, Θεοῦ Φησὶν ἐστὶ πλεῖ ἐκκλησίαν. [λέγω δὲ τῆτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει· ἐγὼ μὲν εἰμι Γαυλου, ἐγὼ δὲ Απολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χερσὸς. μεμέλειται ὁ Χερσός; μὴ Γαυλὸς ἐστωρόθη ὑπὸ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθητε;] ἰκοῦν εἰ μὴ μεμέλειται ὁ Χερσός, πάντα αὐτοῦ, ἢ πάντες αὐτοῦ. καὶ εἰ αὐτὸς ἐστωρόθη ὑπὸ ἡμῶν, καὶ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, αὐτῷ δηλονότι κεχρεωθημεθα· ἐσμὲν δὲ ἐκ ἀνθρώπου τῆς καὶ Θεὸς ἐφ' ἡμας.

ANNO
 CHRISTI
 431.

Επειδή καὶ Ἰουδαῖοι σημεῖον
 αἰποδοί, καὶ ἕλληες θεφίδου ζηποδο-
 σιν· ἡμεῖς δὲ κηρύσσοντες Χριστὸν
 ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκαν-
 δαλον, ἕλλησι δὲ μωερόν.] ἄρ
 οὐχὶ πάντες ὁμοσποιοῦντες ὁμολογήσαντες δὲ,
 ὅτι καλεῖται πρὸς θεογνωσίαν τὴν ἀ-
 ληθῆν ἑστὴν ἀνὰ πάντων τῶν γένων ἡ
 κήρυγμα ἡ βραχελικόν; εἴπα πῶς,
 ἢ πόθεν ποδοῦ ἀμφιβολία; πῶς οὐκ
 ἄρα κηρύττοισιν ὁ μυσταγωγὸς
 Χριστὸν ἐσταυρωμένον; ἄρα ὡς ἕνα
 ἦν καὶ ἡμεῖς, ὁ πᾶσι σαυροδιδά-
 νατον ἱσομεύαντα· καὶ εἰς ἀνθρώ-
 πον ἢ τῶν κόσμου πίστις παρέπιετα;
 μὴ γνύοντο. πεπεσμένον δὲ θεῶν
 ζῶντων καὶ ἀληθινῶν. θεὸν οὐκ οἶδεν
 Χριστὸν ἐσταυρωμένον, καὶ τῶ
 κόσμῳ κηρύττει, τεταρσικῶς, ὅτι μὴ
 σφάλλεται.

Καὶ γὰρ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελ-
 φοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου,
 ἢ θεφίας, κατὰ γέλλων ὑμῖν ἡ μὲρ-
 πύειον τῆς θεοδ. οὐ γὰρ ἔκρινα εἰδέ-
 ναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν Χριστὸν,
 καὶ τῶτον ἐσταυρωμένον.] ἰδοὺ δὲ
 σαφῶς ἡ μὲρπύειον τῆς θεοδ λέ-
 γων κατὰ γέλλειν τῶν κόσμῳ Χρι-
 στὸν Ἰησοῦν, ἐπήραγε, καὶ τῶτον
 ἐσταυρωμένον. θεὸς οὐκ ἄρα ὅτι ὁ
 σαυρόν δὲ ἡμεῖς ἱσομεύαντες Χριστὸς
 Ἰησοῦς· οὐ καὶ ἡ μὲρπύειον ἐκ ἐν
 ὑπεροχῇ λόγου καὶ θεφίας κοσμικῆς
 κατὰ γέλλεται τῶν κόσμῳ διὰ τῆς
 ἀγίων ἀποστόλων, ἀλλ' ὡς ἐν διωά-
 μη πνύματ.

Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς πε-
 λείοις θεφίδου δὲ οὐ τῆς αἰώνου τού-
 του, οὐδὲ τῆς ἀρχόντων τῆς αἰώνου
 τούτου, τῆς καταρρυμένων· ἀλλὰ
 λαλοῦμεν θεοδ θεφίαν ἐν μυστηρίῳ,
 Concil. Tom. 5.

Quoniam & Iudaei signum pe-
 tunt, & Graeci sapientiam querunt:
 nos autem predicamus Christum
 crucifixum, Iudaeis quidem scanda-
 lum, gentibus autem stultitiam. An
 non quiuis, obsecro, fateri debet,
 euangelicam praedicationem om-
 nes quotquot per orbem sparsi
 sunt, ad veram Dei cognitionem
 inuitare? At qua tandem ratione
 istuc alicui ambiguum esse queat?
 At cuiusmodi, quaeso, Christum
 crucifixum sacri doctores praed-
 icant? Numquid solum homi-
 nem nostri similem, qui mortem
 in cruce pertulisset; ita ut iam in
 simplicem hominem mundus credat?
 Absit. Credidimus enim in
 Deum viuum & verum. Chri-
 stum proinde crucifixum Deum
 esse norat, mundoque, quod in il-
 lum credens non erret, intrepide
 annuntiat.

Et ego cum venissem ad vos fra-
 tres, veni non in sublimitate sermo-
 nis, aut sapientiae, annuntians vobis
 testimonium Christi. Non enim iu-
 dicavi me scire aliquid inter vos, ni-
 si Iesum Christum, & hunc cruci-
 fixum. Ecce hic cum Dei testimo-
 nium mundo se annuntiare liqui-
 do exponat, mox tamen Chri-
 stum Iesum adiungit, & eum cru-
 cifixum. Deus igitur est Christus
 Iesus, qui crucis supplicium no-
 stri causa sustinuit. Cuius quoque
 testimonium mundo per sanctos
 apostolos annuntiatum est, non
 sermonis eminentia, mundanae
 ve sapientiae fastu, sed Spiritus
 virtute, & ostensione.

Sapientiam autem loquimur in-
 ter perfectos: sapientiam vero non
 huius saeculi, neque principum huius
 saeculi, qui destruuntur: sed loqui-
 mur Dei sapientiam in mysterio,
 S ij

1. Cor. c. 1.
 v. 22.

1. Cor. c. 1.
 v. 1.

1. Cor. c. 2.
 v. 6.

qua abscondita est, quam predestinauit Deus ante secula in gloriam nostram; quam nemo principum huius seculi cognouit. Si enim cognouissent, nunquam Dominum glorie crucifixissent. Si Christi mysterium, quod mundo annuntiatum est, Dei sapientia est, neque tamen Christus in quem fides exigitur, ut male nescio quomodo quibusdam persuasum est, verus Deus est; quomodo sacramentum hoc sublime & sapiens est, si homines a vera Dei cognitione abducit, & ab orbe terrarum, ut homini diuinum cultum imperiatur, exigit? Verum non ita res habet. Profundum enim & sapiens mysterium est, quippe quod in errorem abductos ad Deum rursus reducat. Iure igitur meritoque & Deus appellatur Christus, & gloria Dominus crucifixus perhibetur.

1. Cor. c. 3. v. 10.

Secundum gratiam Dei, que data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui, alius autem superedificat. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere prater id quod positum est, quod est Christus Iesus. Si Christo perinde ac fundamento cuiusdam innitimur, & per fidem super eum construimur, & ipse omnium est salus; qui fieri potest, ut verus Deus non sit? cum in eo consistant omnia, fidesque nostra de ipso sit, non sicut de homine quopiam nostri simili, siquidem creaturam non adoramus, sed eum qui veritate & natura Deus est.

1. Cor. c. 3. v. 16.

Nescitis quia templum Dei estis vos, & Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos. Si Christi spiritum

πλὴν ἀποκεκρυμμένῳ, ἡὼς παρω-
 εσον ὁ θεὸς παρὰ τῶν αἰώνων εἰς δό-
 ξαν ἡμῶν. ἡὼς οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων
 τῶν αἰώνων τοῦ κόσμου ἐγνώκεν. εἰ γὰρ
 ἐγνώσαν, ἔκ αὐτοῦ κούει τῆς δό-
 ξης ἐξάφρασαν.] εἰ θεὸς ἡ σοφία τὸ
 μυστήριον Χριστοῦ, εἴτα τῶν κόσμων
 κηρύσσεται, καὶ θεὸς ἔκ ἐστὶν ἀληθῶς
 καὶ τὸ ἕσθαι ἐκ οὐδὲ ὅπως δοκοῦν,
 καὶ εἰς αὐτὸν ἡ πίστις· πῶς ὅτι τὸ μυσ-
 τήριον ἡ σοφία, εἰ τῆς ἀληθείας θεο-
 γνωσίας ἀποκομίζετ' ἐκ τῆς πίστεως
 καὶ λατρείου ἀνθρώπου ἢ οἰ-
 κουμηνικῶν ἀποτελεῖ; ἀλλ' οὐ τῆς
 ὅτιν ἀληθείας. ἡ σοφία δὲ τὸ μυστήριον,
 ὅτι θεὸς παρὰ τῶν αἰώνων πεπλανημέ-
 νος. θεὸς ἄρα ὁ Χριστός· εἴρηται δὲ
 καὶ δικαίως κούει τῆς δόξης ὁ ἐξαφ-
 ραμῶν.

Κατὰ τὴν χάριν τῆς θεοῦ πλὴν
 δοθεῖσάν μοι, ὡς ἡ σοφία ἀρχόντων
 θεμελίωθη, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπι-
 κοδομεῖ. θεμελίον γὰρ ἀλλ' οὐδεὶς
 διώσεται θεῖον παρὰ τοῦ θεοῦ κείμενον, ὅς
 ὅτιν Ἰησοῦς Χριστός.] εἰ ἐπεξηρήσημε-
 θα κατὰ τὴν ἑνὴν θεμελίω Χριστῶν,
 καὶ ἐπὶ αὐτῶν διὰ πίστεως οἰκοδομῶ-
 μεθα, καὶ ἐστὶν αὐτὸς ἡ πάντων ἀ-
 σφάλεια, πῶς ἐκ αὐτοῦ εἶη θεὸς ἀλη-
 θῶς, ὁ ἐκ αὐτοῦ πάντα, καὶ ἡ ὅτιν
 πάντων πίστις; οὐ κατὰ τὴν εἰς ἕνα τῶν
 κατὰ ἡμᾶς, ὅτι μὴ κούει λελασμέ-
 νων, ἀλλὰ θεὸς τῶν φύσεω καὶ ἀ-
 ληθείας.

Οὐκ οἶδατε, ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστὶ
 ὑμεῖς, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς θεοῦ οἰ-
 καὶ ἐν ὑμῖν; εἰ τις τῶν ναὸν τῆς θεοῦ
 φθειρεῖ, φθειρεῖ τὸν θεόν. ὁ γὰρ
 ναὸς τῆς θεοῦ ἅγιός ὅτιν, οἱ ἄνθρωποι
 ἐστὶ ὑμεῖς. εἰ τὸ πνεῦμα Χριστοῦ

ἢ ὅτιν

ANNO
CHRISTI
431

ἀρχαῖοι, ναὸς θεοῦ χρηματίζουσαν,
πῶς οὐ θεὸς ἀληθῶς, ὁ δὲ ὄν ἡμεῖς
ἐσμὲν ναοὶ θεοῦ;

Ὡστε μὴ παρὰ καρδίᾳ κρίνετε,
ἕως αὐτῆς ἐλθῆ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει
τὰ κρυπτά τῶν σκότειον, καὶ φανερώσει
τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. Ἐπότε ὁ ἐπι-
νοῦστος ἐκαστῶν ἑαυτῶν θεοῦ. τὸ
κύριον ἡμεῖς Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν ὃς οὐ-
ρανὸν κατέβη καὶ παρὰ τὸν οὐρανὸν
καρδίᾳ, ὡς καὶ πάντες ἑαυτῶν σήμε-
ρα κρίνοντες τὰ κρυπτά, καὶ φανερούμε-
ται βουλὰς τῶν καρδιῶν. ὅτι δὲ καὶ
ἐπαγγέλλεται τῶν δικαίων, πληροφω-
ρήματα. τοῖς γὰρ ἐσκότειον ἐκ δεισιδαι-
μονίας δόξατε οἱ ἀλογημένοι τῶν πατρῶ-
ν μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμέ-
νην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ κατεβολῆς
κόσμου. ὅτε τοίνυν ἐπαγγέλλεται Χρι-
στοῦ, τὸ ἐπαγγέλλεται ἡμεῖς ἀπα-
σι ἑαυτῶν τῶν θεῶν, πῶς οὐ θεὸς ὅστις
ἐναργῶς;

Ἡ ἐκ οἴδατε, ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν
ναὸς ἐστὶν ἐν ὑμῖν ἀγίου πνεύματος ὅστις
ἔστι ἐν ὑμῖν ἀπὸ θεοῦ, καὶ ἐκ ἐστέ ἑαυτῶν;
ἡγορεῖσθε γὰρ ἑαυτῶν. δοξάσατε δὲ τὸ
θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν. εἰ γὰρ πνεύ-
μα Χριστοῦ λαβόντες, γενόμενοι
ναοὶ θεοῦ, ἔκ ἐστέ ἑαυτῶν, ἀρρα-
στῆρες τῶν αἵματι αὐτοῦ, ὡς μηκέτι ζῶ-
μεν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ ἡμῶν
πῶς ὁ θεὸς ὁ Χριστὸς ἐναργῶς, ὁ δὲ
ὄν καὶ ναοὶ θεοῦ ἐσμὲν ἡμεῖς, ὡς καὶ ὡς
ἐστὶν δουλοῦμεν;

Περὶ τῆς βεβήσεως οὐκ εἶδω-
λοθῦτων, οἵδαμεν ὅτι οὐδὲν εἶδω-
λόν ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεός,
εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγο-
μένοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανοῖς, εἴτε ἐπὶ
τῆς γῆς ὡσαύτως εἰσὶ θεοὶ πολλοί, καὶ κύ-
ριος ἑκάστου;

fuscipientes, templum Dei sumus; quomodo verus Deus censendus non est, per quem templum Dei constituimur?

Itaque nolite ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo. Dominum nostrum Iesum Christum olim e caelis descensurum expectamus, cui occulta iudicaturae, cordiumque consilia patefacturo sistemur omnes. Quod is autem iustos sit commendaturus, edocemur, quod ad illos, qui a dextera illi assistent, ita dicturus sit: Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Cum igitur Christo laudante suam vnicuique a Deo laudem tributum iri diserte praedicet, quomodo Christum Deum esse non manifeste apparet?

An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? Empti enim estis precio magno. Glorificate et portate Deum in corpore vestro. Si Spiritu Christi accepto facti sumus templa Dei, redempti sanguine illius, ita ut iam non ultra in nostra ipsorum potestate simus, neque nobis ipsis iam amplius vivamus, sed illi, qui nos mercatus est; quomodo perspicuum non est, Christum, per quem templa Dei efficitur, verum esse Deum?

De fideis autem, quae idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. Nam etsi sunt, qui dicuntur dii, sive in caelo, sive in terra, (siquidem sunt dii multi, et domini

multi) nobis tamen vnus est Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum; & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum. Si vnus solus est Deus, & alius præter illum nullus; assumitur autem in vnam deitatis naturam & vnus ille Iesus Christus quoque, per quem existunt omnia; Deus vtique erit Christus, vt qui etiam tum, cum ex muliere natus, appellatus est Iesus Christus, immote in Patris consubstantialitate subsisteret. Id etiam animaduertere hic licet, nempe quod omnia per vnum illum, quem Iesum Christum ipse vocat, tamquam per vnum Filium secundum dispensatoriam vniorem condita esse affirmet.

1. Cor. c. 9. v. 21. *Factus, inquit, sum iis qui sine lege erant, tamquam sine lege essem; cum sine lege Dei non essem, sed in lege essem Christi.* Si Christi legem habens, Dei legem habet, quomodo Christus non est Deus?

1. Cor. c. 10. v. 32. *Sine offensione estote Iudæis & gentibus, & ecclesie Dei.* Aduerte hic rursum, quod eam ecclesiam, quam Dei hoc loco appellat, Christi esse intelligat.

1. Cor. c. 11. v. 3. *Volo autem vos scire, quod omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir; caput vero Christi Deus.* Beatus Lucas dum Christi geneologiam texit, a Ioseph exorsus, paulatim ad Adam vsque ascendit, ac tandem infert: *Qui fuit Dei;* ipsum nimirum creatorem Deum principii loco homini assignans. Pari itaque modo omnis viri caput Christum definimus. per ipsum enim conditus, & ad ortum euectus est. Non quod Dei Filius creationis illius instrumentum vel minister extiterit; sed quod tamquam natura-

Luc. c. 3. v. 38. *Qui fuit Dei;* ipsum nimirum creatorem Deum principii loco homini assignans. Pari itaque modo omnis viri caput Christum definimus. per ipsum enim conditus, & ad ortum euectus est. Non quod Dei Filius creationis illius instrumentum vel minister extiterit; sed quod tamquam natura-

λοι πολλοί· ἡμῖν δὲ εἷς θεός ὁ πατήρ, ὃς οὐ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτόν· εἰ μόνον εἷς ὄντι θεός, καὶ ἕτερον παρ' αὐτὸν οὐδεὶς, συμπαραλαμβάνεται δὲ εἰς τὴν μίαν τῆς θεότητος φύσιν ὁ εἷς Χριστὸς Ἰησοῦς, δι' οὗ τὰ πάντα· θεὸς οὐκ ἄρα ὄντι· ἐν ὁμοιοσιότητι τῆς πατρὸς νοοῦντος θεϊκῶς, καὶ ὅτε κερχημάπηκεν Ἰησοῦς Χριστὸς, γυνόμηντος ἐκ ζωακός. Ἐπιτηρήσαι δὲ χρῆ, ὅτι Χριστὸν Ἰησοῦν ὀνομάσας, δι' αὐτὸν τὰ πάντα γινέσθαι φησὶν, ὡς ἐνός ὄντος ἡσὸ καὶ ἑνωσιν οἰκονομικῶν.

Εὐνόμιον, φησὶ, τοῖς ἀνόμοις ὡς ἀνόμος, μὴ ὡν ἀνόμος θεῶν, ἀλλ' ἐνόμος Χριστοῦ.] εἰ ὁ Χριστὸς νόμον ἔχων, νόμον ἔχει θεοῦ, πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός;

Ἀποστόλοι καὶ Ἰουδαίους γίνεσθαι, καὶ ἕλλησι, ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς θεοῦ.] σημειωτέον, ὅτι θεοῦ λέγων τὴν ἐκκλησίαν, Χριστὸς πάλιν οἶδεν αὐτὴν.

Θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστὸς ὄντι· κεφαλὴ δὲ ζωακός, ὁ αἰὴρ· κεφαλὴ δὲ Χριστὸς, ὁ θεός.] ὁ μακάριος Λουκάς τὸ πρὸς Χριστὸν γυνεαλογίαν ἡμῖν συνειδὼς, ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῆς Ἰωσήφ, εἶτα φθάσας ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, ἐπιφέρει, λέγων· τῆς θεοῦ· ὅτι ἡμῶν τῶ ἀνθρώπων θεὸς ὁ ποιήσας θεόν. οὐτως εἶπὲν Φαμίον παντὸς ἀνδρὸς κεφαλὴν τὸν Χριστόν. πεποιήθη γὰρ δι' αὐτὸν, καὶ ἀρτήθη πρὸς γινέσθαι οὐχ ὑποურγικῶς κλιζόντος αὐτὸν τῆς ἡσὸ, * θεουργικῶς δὲ μάλλον, ὡς φύσις * ἡμῶν

ANNO
CHRISTI
431.

δημιουργοῦ. κεφαλὴ δὲ ζωακὸς
ὁ αἰὴρ, ὅτι ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἐλή-
φθη, καὶ αὐτὸν ὡσπερ ἐχά τι πῶ δε-
χόμενος. κεφαλὴ δὲ ὁμοίως τῆς Χει-
σοῦ ὁ θεός, ὅτι ὅξ αὐτοῦ καὶ φύσιν.
γεννητῆται γὰρ ὁ λόγος ἐκ τῆς θεοῦ καὶ
πατρὸς. εἴτα πῶς οὐ θεὸς ὁ Χεισοῦς,
οὗ κεφαλὴ τέθειται καὶ φύσιν ὁ πα-
τήρ; Χεισὸν δὲ ὅταν λέγοιμι, εἰ αἰ-
θεροπέια μορφῆ πεφηνότα ὡ ἐκ
θεοῦ λόγον ἐνοῶ.

Διὸ γνωρίζω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς
ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνά-
θεμα Ἰησοῦ· καὶ οὐδεὶς διώαται
εἰπεῖν, κύριε Ἰησοῦ, εἰ μὴ ἐν πνεύ-
ματι ἁγίῳ. διαίρεσις δὲ χαρισμά-
των εἰσι, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα καὶ διαί-
ρεσις διακονῶν εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς κύ-
ριε· καὶ διαίρεσις ἐνεργημάτων
εἰσιν, ὁ δὲ αὐτὸς θεὸς ὁ ἐνεργῶν ὅσα
τὰ πάντα ἐν πάνσιν.] εἰ τὸ λέγειν, ὅτι
ἐκ ἐστὶ φύσις καὶ ἀληθεία θεοῦ ὁ Χρι-
σοῦς, οὐδὲν ἕτερον ὅστιν, ἢ εἰπεῖν ἀνά-
θεμα Ἰησοῦ· ὅ ἐκβάλλοντες αὐ-
τοῦ τῆς ἐξουσίας καὶ ἀλήθειαν Ἰησοῦ, ἐκ ἐν
ἁγίῳ πνεύματι τὸ ποιοῦσι. καὶ εἰ
πᾶς τῶν χαρισμάτων διαίρεσις ποτὲ
μὴ ἐνεργεῖν τὸ πνεῦμα φησι, ποτὲ
δὲ αὐτὸν κύριον, ποτὲ ἢ τὸ αὐτὸν
θεόν· οἷον ἄρα θεὸν ὄντα Χεισὸν, ἢ
ὡς θεὸν ἐνεργῶντα διὰ τῆς πνεύμα-
τος, καὶ ὡς κύριε καὶ φύσιν δια-
νέμοντα μετ' ὁμοιότητος, ὡσπερ ἀν-
έλκοιτο, πᾶς ἀνάθεν δωρεάς. μνημο-
νῶσαι δὲ δεῖ, ὅτι καὶ ὁ Γαῦλος ἔφη
πρὸς Χεισοῦ, ὡς ἐνεργησάτω αὐτοῦ
εἰ διδάσκει πνεύματος ἁγίου.

Καὶ οὐ μὴ ἔτεπο ὁ θεὸς ἐν τῇ
ἐκκλησίᾳ πρὸς τοὺς ἀποστόλους, δὴ

Quosdam, inquit, posuit Deus in ecclesia, primum apostolos, secum-

lis rerum opifex diuina virtute il-
lum produxerit. Caput autem
mulieris est vir: quandoquidem
ex carne illus sumpta est, ipsum-
que tamquam quoddam sui ini-
tium fortita est. Caput itidem
Christi Deus est: siquidem natu-
raliter ex ipso est. Verbum nam-
que ex Deo & Patre genitum est.
Iam qua ratione Christus, cuius
caput secundum naturam posi-
tus est Deus Pater, non erit Deus?
Cum autem Christum appello,
Dei Patris Verbum intelligo,
quod in humana natura apparuit.

Ideo notum vobis facio, quod ne-
mo in spiritu Dei loquens, dicit ana-
thema Iesu: & nemo potest dicere,
Dominus Iesus, nisi in spiritu san-
cto. Diuisiones vero gratiarum sunt,
idem autem Spiritus: & diuisiones
ministrationum sunt, idem autem
Dominus: & diuisiones operatio-
num sunt, idem vero Deus, qui ope-
ratur omnia in omnibus. Sane si
nihil aliud est dicere Christum non
esse verum & naturalem Deum,
quam dicere anathema Iesum;
qui illum re ipsa Iesum esse infi-
ciantur, illi utique in Spiritu san-
cto istuc neutiquam faciunt. Rur-
sum si gratiarum diuisiones inter-
dum Spiritum, nonnunquam ve-
ro eundem Dominum, aliquan-
do autem eundem Deum operari
profitetur, Christum ergo Deum
esse non ignorat, qui per Spiritum
operetur ut Deus, quique
caelestia dona, quibuscumque &
quomodocumque voluerit, tam-
quam natura Dominus non abs-
que auctoritate distribuat. Quod
autem Christus in virtute Spiritus
sancti operetur, id Paulus de
eo loquens, eiusmodi oratione
deinceps explanat.

1. Cor. c. 12.
v. 3.

1. Cor. c. 12.
v. 28.

do prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationū. Cum enim Deus isthac efficere perhibeatur, Christus est qui operatur: quandoquidem is est, qui apostolos in ecclesia collocavit, quique doctores in eadem instituit; quibus quoque, vt virtutes operantur, vim impertiuir. Dedit namque sanctis apostolis potestatem, vt omne morborum ægritudinumque genus in populo grassantium curarent.

περον παροφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἑπίτα δυνάμεις, ἔτα χαρίσματα ἰαμάτων.] θεὸς λεγομένου ταῦτα κατορθοῦν, Χριστὸς ὁ ἐνεργήσας ἔστιν. ἔθετο γὰρ τῶν ἀποστόλοις αὐτὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ μέγροι καὶ διδασκάλους, ἐνεργήσαι καὶ δυνάμεις. δέδωκε γὰρ ἕξουσίαν τοῖς ἀγίοις μαθηταῖς, θεραπεύειν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

1. Cor. c. 16. v. 21.

Salutatio mea manu Pauli: Si quis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema, maranatha. Ecquem obsecro Dominum hoc loco vocat? in confesso est enim, tam ipsum Filium, quam Spiritum quoque sanctum Dominum vocari, & Dominum esse. Scriptum est enim: Spiritus Dominus est. Sane beati Pauli mens in ipsum Iesum hic fertur.

Ὁ ἀσπασμὸς τῆ ἐμῆ χειρὸς Παύλου, εἷς οὐ φιλεῖ κύριον, ἢ τῷ ἀνάθεμα, μαραναθά.] ἀρεῖ ἕνα φησὶ κύριον ἐν τούτοις; κύριον μὲν γὰρ ὁμολογεῖ μὲν ὡς, καὶ αὐτὸς ὁ υἱός· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα. ὁ γὰρ κύριος, φησὶ, τὸ πνεῦμα ἔστιν. ὁ δὲ γὰρ τῆ μακαρίου Παύλου σκοπὸς ἐν τούτοις εἰς αὐτὸν * σιωπεῖν ἐστὶν.

1. Cor. c. 8. v. 5.

Vnus est Dominus Iesus Christus. Itaque anathemate percutit omnem omnino hominem, qui illum non diligit. Is autem Christum non diligit, qui neque natura neque veritate Dei Filium esse agnoscit; sed a Dei Verbo sciungit, ac veluti in secundum ordinem reiicit. Atque ita dum vnum Dominum Iesum Christum in duos diuidit, dispensationis mysterium atroci iniuria afficit.

Ἰησοῦ. εἷς γὰρ, φησὶ, κύριον Ἰησοῦν Χριστόν. ἀνάθεμα ἔστι τῷ μὴ φιλοῦντα αὐτόν. οὐ φιλεῖ ὁ αὐτόν, ὁ μήτε φύσις, μήτε ἀληθεία λέγων ἕν ἔστι τὸ θεοῦ, ἀλλὰ ὡς ἐν δύοτερον πᾶσι θεοῖς ἄρα ἕν ἐκ θεοῦ λόγον, καὶ τὸ τῆς οἰκονομίας ἀδικῶν μυστήριον διὰ τῆς τέμνειν εἰς δύο ἕνα κύριον καὶ Ἰησοῦν.

Ex posteriori ad Corinthios.

2. Cor. c. 2. v. 14.

DEO autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiae suae manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus Deo in iis qui salui fiunt, & in iis qui pereunt. Quod si Christus paternae cognitionis bonus odor est, quomodo pōs οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, εἴπερ ἔστιν αὐτὸς ὁσμὴ τῆς γνώσεως τῆ πατρὸς;

Ἐκ τῆς παρὰ Κορινθίους β'. Τῷ θεῷ χάρις πάντοτε, τῷ θριαμβοῦντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τῷ ὁσμῶν τῆς γνώσεως αὐτοῦ. Φανεροῦν δὲ ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ· ὅτι Χριστὸς ἀσπασμὸς ἐστὶν αὐτῶν θεοῦ ἐν τοῖς σωζομένοις, καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.] ἔτα πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστὸς, εἴπερ ἔστιν αὐτὸς ὁσμὴ τῆς γνώσεως τῆ πατρὸς; οὐ

Vbi autem spiritus Domini, ibi libertas est. Si legis & prophetarum finis est Christus, neque velamen quod veteris testamenti lectioni cohaeret, tollitur, nisi per solum Christum; quomodo rationi consentaneum erit, ipsum nudum esse hominem existimare, & sola filiationis appellatione honoratū? An non hac opinione fieret, vt fides nostra non collimaret in Deum, tamquam in finem, sed in hominem nostri similem? Eo autem quid aut dici aut cogitari queat absurdus?

2. Cor. c. 4. v. 3.

Quod si etiam opertum est euangelium nostrum, in iis qui pereunt, est opertum, in quibus Deus huius saeculi excacauit mentes infidelium, vt non fulgeat illis illuminatio euangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. Si, vt quidam sentiunt, Christus est homo communis, sola personarum vnione cum Dei Verbo societatem habens, (ad hunc enim modum loquuntur illi) quomodo in illis qui pereunt, euangelium illius absconditū est? Gentes enim non Deum, sed hominem nostri similem esse persuasum habent. Quomodo item occaecati sunt a fatana, qui de homine sentiunt, quod homo est? Qualis praeterea illuminatio in Christi euangelio est, si ipse Deus non est, neque vt Deus glorificatur? Qui denique imago Dei est, si ea solum attingit, quae humanae sunt naturae; neque id re ipsa obtinet, vt Filius & Deus sit?

2. Cor. c. 5. v. 9.

Et ideo contendimus siue absentes, siue praesentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat unusquisque deum suum, et bēmatos ē

οὐ δὲ τὸ πνεῦμα κρείου, ἐκαὶ ἐλθῶν εἰα.] εἰ τέλος νόμου καὶ προφητῶν ὁ Χριστός, καὶ ἐκ ἀποκαλύψεως τὸ κάλυμμα τὸ ἐπὶ τῆ ἀναγωγῆς τῆς παλαιᾶς διαθήκης, εἰ μὴ ἐν μόνῳ τῷ Χριστῷ ποῖον ἔχει λόγον τὸ ἀνθρώπων αὐτῶν οἰεῖσθαι κοινὸν ὑπαρῆσαν, μὴ τῆ τῆς ὑπόθετος προσωποεἰα τελεμνημένων; διέσκεπται γὰρ αὐ οὕτως ἔχει τὸ τῆς πίστεως ἡμῶν τέλος ἐκ εἰς θεὸν μᾶλλον, ἀλλ' εἰς ἕνα τῶν καθ' ἡμᾶς ὅπως ὅτι τῶν ἀποποπτώτων.

Ei δὲ καὶ ἐστὶ κεκαλυμμένον τὸ διαφέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ὅτι κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς ἐξ αἰῶν τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι φωτισμὸν διαφελίου τῆς διδῆς Χριστοῦ, ὅς ὅστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ. εἰ καὶ τὰ γε τὸ ἴσος δοκοῦν κοινὸς ἀνθρώπος ὅστιν ὁ Χριστός, ἐνώσθη μὴ τῆ καὶ προσωποεἰα τῶν σαράφην ἔχων πρὸς τὸν θεὸν λόγον. φασὶ γὰρ οὕτως αὐτοῖ πῶς ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις κεκαλυμμένον ὅτι τὸ διαφέλιον τοῦ θεοῦ; διακρίνεται γὰρ τὰ ἔθνη, οὐχ ὅτι θεός ὅστιν, ἀλλ' ὅτι καθ' ἡμᾶς ἀνθρώπος. πῶς ἢ καὶ τετύφλων τῶν σατανᾶ οἱ πρὸς ἀνθρώπου λέγοντες, ὅτι ἀνθρώπος ὅστιν; ποῖος δὲ καὶ φωτισμὸς ἐνεστὶ τῷ διαφελίῳ Χριστοῦ, εἰ μὴ θεός ὅστιν, καὶ ὡς τὸ ὑπαρῆσαν δεδξασται; πῶς δὲ αὐ εἶη καὶ εἰκὼν τοῦ θεοῦ, εἰ μέλει μόνων τῶν τῆς ἀνθρώποπιτος ἀφινεῖται, ἐκ ἔχων τὸ εἶη καὶ λατρεῖται ὡς καὶ θεός;

Διὸ καὶ φιλοτιμύμεθα, εἴτε ἐνδημιῶντες, εἴτε ἐκδημιῶντες, διὰ τὸ εἶναι αὐτῶν εἶη. Ἐδὼν γὰρ πάντας ἡμᾶς φανερωθῶμεν ἑκάστῳ ἐκαστοῦ τῶν

ANNO
 CHRISTI
 431.

διὰ τῆ σώματος, πρὸς ἃ ἔπεραξεν,
 εἴτε ἀγαθόν, εἴτε φαῦλον.] εἰ πᾶσι
 τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ τὸ βιαρεσθῆναι τῶ
 θεῷ, φιλοτιμούμεθα δὲ ποιοῦντες Φαί-
 νεσθαι τῷ Χριστῷ, τὸ ἀνθρώποις δρέ-
 σκειν ἑαυτοῦ μέτροι· πῶς οὐ θεὸς
 ἐναργῶς ὁ Χριστός; καὶ εἰ κρινεῖ τίς
 οἰκουμένῳ αὐτοῦ, ἐνός ἐναννομοῦ-
 του λεγομένου καὶ κριτοῦ πρὸς δὴλον
 ὅτι καὶ κατὰ τὸ θεοῦ ὄσκει, καὶ εἰ γέρονε
 σαρκὸς ὁ λόγος.

Ἡ γὰρ ἀγάπη τῆ θεοῦ σωτὴρ ἡ-
 μάς, κρίνωτας τὸτο, ὅτι εἰ εἰς ὑπὲρ
 πάντων ἀπέθανεν, ἅρα ὅ πάντες
 ἀπέθανον. καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθα-
 νεν, ἵνα ὅ ὄντες, μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶ-
 σιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ὄντι θεῷ
 καὶ ἐγερέσθωσι. εἰ πάντες ἐν ἑσμεν, καὶ
 αὐτῷ ζῶντες ἀγαθῶν, κατεπεμνωμέν-
 ον δὴλον ὅτι ὅ ἑαυτῶν βίῳ διὰ
 γὰρ τῆ χεῖρα πληροῦν τὸ θέλημα
 αὐτοῦ, ζῶμεν δὲ τῷ Χριστῷ πῶς οὐ
 θεὸς εἶναι αὐτῷ, ὡς κεχρησθῆμεθα, καὶ ζῶ
 αὐτοῦ δόξῳ, ὡς ὑπὲρ ἡμῶν πεθνεώ-
 τι, καὶ περιμύρω πάντας ἁμαρτίας τῶ
 ἰδίου;

ὑπὲρ Χριστοῦ οὐκ ἠεσθῶμεν,
 ὡς τῆ θεοῦ ἑαυτοῦ καλοῦτος δι' ἡμῶν
 δόξῳ ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγη-
 τε τῷ θεῷ. ὅτι πῆρσθαι, ὅτι πρε-
 σβύοισι μὲν ὑπὲρ Χριστοῦ, ἑαυ-
 τοῦ καλεῖσθαι δὲ λέγουσιν ἡμᾶς ὑπὲρ
 τῆ θεοῦ. εἴτα πάλιν δόξῳ, φη-
 σὶν, ὑπὲρ Χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ
 θεῷ. θεὸς οὐκ ἅρα καὶ Χριστός,
 ὡς καὶ καταλλάγηται, θεῷ κατα-
 λάγηται.

Ἀλλ' εἰ πάντῃ συνιστάντες ἑαυ-
 τῶν, ὡς θεοῦ δῆκονοι.] ὅ θεοῦ
 λεγομένοι εἶναι δῆκονοι, εἰρήνωται
 Concil. Tom. 5.

quisque propria corporis, prout ges-
 sit, siue bonum, siue malum. Si in
 vnum hoc sancti incumbunt om-
 nes, vt Deo placeant, repudiatō-
 que mortalium fauore, eiusmodi
 nos Christo probare enixe con-
 tendimus; quomodo Christum
 Deum esse planum non est: Rur-
 sum si ille terrarum orbē iudica-
 turus est, (nec enim alius, & alius
 est legislator & iudex; sed vnus &
 idem) vel hac quoque de causa
 perspicuum euadit, quod Deus
 est, tametsi incarnatus est.

Caritas enim Christi urget nos, 2. Cor. c. 5.
 estimantes hoc; quoniam si vnus pro
 omnibus mortuus est, ergo omnes
 mortui sunt. Et pro omnibus mor-
 tuus est Christus; vt & qui viuunt,
 iam non sibi viuunt, sed ei qui pro
 ipsis mortuus est, & resurrexit. Si
 omnes vnum in ipso sumus, ipsi-
 que viuere peroptamus, vitam
 nostram vna hac ratione hone-
 stam reddentes, si Christi obse-
 cundemus voluntati, illique viu-
 amus; quomodo is Deus habendus
 non est, cui & obnoxii sumus, &
 cui viuere studemus, tamquam
 illi qui nostri causa mortem oppe-
 tierit, suoque sanguine omnes co-
 emerit?

Pro Christo ergo legatione fungi-
 mur, tamquam Deo exhortante per
 nos. obsecramus pro Christo, recon-
 ciliamini Deo. Obserua hic, quod
 Christi nomine legatione fun-
 gantur apostoli, quodque per se
 nos a Deo admoneri asserant.
 Deinde rursum: Obsecramus, in-
 quit, pro Christo, reconciliamini
 Deo. Deus itaque est Christus,
 quippe cui reconciliati, Deo re-
 conciliati sumus.

Sed in omnibus exhibeamus nos
 metipsos, sicut Dei ministros. Qui
 hic Dei ministri dicuntur, hi alibi

1. Cor. c. 6. v. 16.

Christi ministri appellatur. Deus itaque Christus. Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus:

Levit. c. 26. v. 12.

Quoniam inhabitabo in illis, & inambulabo: & ero illorum Deus, & ipsi erunt mihi populus. Si via Dei templa sumus, veluti in habitante in nobis Spiritu, qui & Christi quoque Spiritus esse dicitur (ait enim Apostolus: Si quis Christi Spiritum non habet, hic non est eius) quomodo Christus non est Deus?

Rom. c. 8. 4. 9.

Consilia destruentes, & omnem altitudinem extolentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. At quomodo omnem altitudinem aduersus Dei scientiam se extolentem demolimur? Aut qua tandem ratione omnem intellectum in Christi obsequium captiuum ducemus?

1. Cor. c. 10. v. 5.

Sane Verbum sponte se exinanivit, Patri vsque ad mortem factum obediens. Quando igitur ex iis quæ propter carnem, humanæque naturæ infirmitatem dispensatorie ab eo dicta vel facta sunt, quidam aduersus Filii scientiam sese erigentes, eum qui humana forma se induit, Deum verum naturalemque Dei Filium esse inficiabuntur, tunc demum omnem altitudinem se effertent comprimemus, si eorum qui isthæc sapere decreuerint, opinionationes euertemus, omnemque intellectum ad obedientiæ dispensationem conuertemus. Oportet enim Filium, qui in humanæ naturæ mensura statumque apparuit, quæ humanæ naturæ propria sunt, non auerfari.

Philipp. c. 2. v. 8.

Ex epistola ad Galatas. Galat. c. 2. v. 19. EGO enim per legem legi mortuus sum, ut Deo vivam:

καὶ Χριστὸς. θεὸς οὐκ ἄρα Χριστός. [ἡμεῖς γὰρ ναοὶ ἐσμεν θεοῦ ζώντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεός· ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπαροικήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός. [εἰ ναοὶ θεοῦ ζώντος ἐσμεν, ὡς ἐνοικουῦντος ἐν ἡμῖν τὸ πνεῦμα, ὁ καὶ εἶ] λέγεται τὸ Χριστὸς· εἰ γὰρ τις, φησὶ, πνεῦμα Χριστοῦ ἐκ ἐχθρῶν οὗτος ἐκ ἐστὶν αὐτῶν· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χριστός;

Λογισμοὺς, φησὶ, κατακυροῦντες, καὶ πᾶν ὑψώμα ἐπαυρόμενον καὶ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ ἀρχιμαλωπέζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ. [ἵνα ἴσθῃτε κατακυροῦν πᾶν ὑψώμα ἐπαυρόμενον καὶ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ; ἢ πῶς ἀρχιμαλωπέζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ; κατένωκε γὰρ ἑαυτὸν ὁ λόγος ἐκὼν, καὶ γέγονεν ὑπόκομος τῷ πατρὶ μέχρι θανάτου. ὅταν τοίνυν ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ἢ πεπραγμένων, ἢ ἐρημῶν διὰ γε τὴν σὰρκα καὶ τὸ ἀνθρώπινον, κατεπάθοντα ἴνες τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, λέγοντες ἐκ εἶναι θεὸν ἀληθῆ, καὶ υἱὸν καὶ φύσιν ἐν ἀνθρώπῳ μορφῇ· τότε πᾶν ὑψώμα ἐπαυρόμενον κατακυροῦντες, τὰς τῆς ἐκείνα φρονεῖν ἡρημῶν ἀνατρέποντες δοξᾶς, καὶ ἀνατρέποντες πᾶν νόημα εἰς τὴν τῆς ὑπακοῆς οἰκονομίαν. δεῖ γὰρ ἐν τοῖς τῆς ἀνθρώπινης μέτρῃς γεγονότα ὑἱὸν μὴ ἀφραγῆσαι τὰ ἀνθρώπινα.

Ex tps ad Galatas.

ΕΓΩ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζῆσω. Χριστῷ

ANNO CHRISTI 431.

Εμοὶ δὲ μὴ γλῶσοιτο καυχᾶσθαι, εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἔμοι κόσμος ἐσταύρωται, καὶ γὰρ τῷ κόσμῳ. ὁ μακάριος Ἰακώβ Δαυίδ· καυχῶμαι ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτήρι μου. ἔστι δὲ σοφὸς καὶ ἀνομιεπὴς ὁ λόγος. οὐ γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ κατασκευάσθαι γλῶσσαν μᾶλλον ἡμᾶς, ἀλλ' ἐπὶ θεῷ. πῶς ἔν ὁ Παῦλος ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ καυχᾶσθαι φησιν; ἔτι γὰρ μᾶλλον ἐπὶ θεῷ τῷ δρᾶν σκοπὸς γὰρ οὗτος τοῖς ἄλλοις ἀγίοις. ἀλλ' ὑπαρχῶν πνευματόφορος, ἐν θανάτῳ Χριστοῦ καυχᾶσθαι φησίν. οἶδεν οὖν ἅρα θεὸν ὄντα καὶ ἀληθῆ, καὶ δι' ἡμᾶς παθόντα σαρκί.

Ex t̄is ἀδελφῶν Εφεσίου.

ΠΕΡΙ τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς φησὶ καὶ τῷ ἐν ἐργαζομένῳ κράτι τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἡν ἐκήρυξεν ἐν τῷ Χριστῷ, ἐγαράς αὐτοῦ ἐκ νεκρῶν, καὶ καθίστας ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, ὑπεράνω πάσης δόξης, καὶ ἰσοσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι πύτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. ἰδοὺ ὁ ἐξηγητὴς ἐκ νεκρῶν κατέδικεν ὁ πατὴρ ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, ὑπεράνω πάσης δόξης, καὶ ἰσοσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου. ἅρα οὖν σπεύδει τῇ ὑπὲρ πάντων φύσει καθ' ἡμᾶς νοοῦμεν αὐθροπος, καὶ ἕτερον οὐδέν; ἢ ὅτι ἄνθρωποι, ὡς θεὸς ἐν ἀνθρώπῳ, καὶ ὑπαρχῶν μὲν ὁμοούσιος τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πέφηνεν ἐξ αὐτοῦ, ἀερολαβῶν δὲ ἄ

* al. τῶν ἀνθρώπων οἰκονομικῶς, ἵνα ἐν αὐτῷ

Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi; per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Beatus David canit: Gloriabor in Deo salutari meo. Utique sapiens, & sancto viro conueniens dictum: non enim in homine gloriari nobis fas est, sed in Deo. Quomodo ergo Paulus in cruce Domini gloriari se prædicat, cum in Deo potius id fieri oporteret? Nam hic aliorum sanctorum scopus semper extitit. Atqui etiam Paulus diuino Spiritu non carebat; & tamen in Christi morte gloriari non dubitat. Norat ergo verum Deum esse, etiam si nostri causa in carne mortem perpeffus foret.

Galat. c. 6. v. 14.

Ex epistola ad Ephesios.

SECUNDVM operationem potentie virtutis eius (est hic sermo de Deo & Patre) quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, & constituens ad dexteram suam in celestibus super omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solum in hoc seculo, sed etiam in futuro. En illum ipsum quem ex mortuis exsuscitavit, constituit Pater ad dexteram suam supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & omne nomen quod nominatur. Numquid ergo homo nostri similis, & nihil aliud, in naturæ omnium supremæ dextera asfidet? an quod verum est, ut Deus homo factus? Verbum namque Patri, prout ab eo procedit, consubstantiale, natura humana dispensatorie assumpta, factum est homo. Quare effectum est, ut in vno eodemque simul Deus existat, & homo, & αὐθροπος ὁ

Ephes. c. 1. v. 19.

steret, & homo, diuina gloria redimitus.

Ephes. c. 2. v. 11.

Propter quod memores estote, quod aliquando vos eratis gentes in carne, qui dicebamini preputium ab ea qua dicitur circumciso in carne, manufacta: quod eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conuersatione Israel, & hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo. Si gentes Christum non habentes, in impietate secundum hunc mundum perseuerabant; postquam autem ipsum habere coeperunt, absque Deo non fuerunt: quid ita Christus non est Deus?

Ephes. c. 3. v. 14.

Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in caelis & in terra nominatur; ut det vobis secundum diuinitas glorie sue, virtute corroborari per Spiritum eius in interiori homine, Christum habitare per fidem in cordibus vestris. Nomen hoc Christus Iesus (vt sapissime iam ante monuimus) vbique Dei Patris Verbum humana forma indutum significat. Si ergo Christus (posteaquam Verbum, quod ipsum quoque per spiritum vt Deus in nobis inhabitat, carne semel assumpsit) non est Deus; quomodo per fidem in cordibus nostris inhabitare dicitur? Rursum si communis homo est Christus, & filius ab eo diuersus, qui natura filius est, & solus ex Deo natus est; quis, quaeso, est ille, qui habitat in nobis? Aut quomodo in hominibus inhabitat per fidem? cum Ioannes de eo dilucide dicat: In hoc cognoscimus, quod in eo manemus, & ipse in nobis est, quoniam de spiritu suo dedit nobis.

1. Ioan. c. 4. v. 13.

αὐτὸς, καὶ διὰ τὸ τοῦ ἁγίου δόξης κατεσεμμένον;

Διὸ μνημονεύετε, ὅτι ποτὲ ὑμεῖς τὰ ἔθνη ἐν σαρκί, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χηροποιήτου ὅτι ἦτε ἐν τῷ κατεσφαινωμένῳ χρωεῖ Χελσὸν, ἀπὸ πολλοῦ τειωμένοι τῆς πολιτείας τῆς Ἰσραήλ, καὶ ξένοι τῆς διαθηκῆς, τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄδοκοι ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐχελσὸν ἐκ ἔχοντα τὰ ἔθνη διεπέλω ἐν ἀδόκῳ καὶ τῷ κόσμῳ ἐπειδὴ ἡ αὐτῶν ἐχθήκασι, οὐ μεμνήκασι ἄδοκοι πῶς ἄρα οὐ θεὸς ὁ Χελσός;

ANNO CHRISTI 431.

Τούτου χάριν κάμπω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα, ἵνα οὐ πάντα πατέρα ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται ἵνα δώῃ ὑμῖν καὶ τὸ πλεον τῆς δόξης αὐτοῦ, διωάμει κραταιωθῆσθε διὰ τῆς πνεύματος αὐτοῦ εἰς ἔσω δύσεσπον, κατοιῆσαι τὸν Χελσὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ὁ Χελσὸς Ἰησοῦς ὀνομα, κατὰ πλειστάκις εἰρήκαμεν, ἀνθεσπεῖα μορφῆ ἐκ θεοῦ πεφηνότα λόγον σημαίνε πνεύματος. πῶς οὐ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν κατοικεῖ διὰ τῆς πίστεως, εἰ μὴ νοεῖται θεός, ἐνώσαντ ἐαυτὸν πλεὺς σαρκὶ τῆς λόγου, ὅς καὶ θεϊκῶς ἐν ἡμῖν κατοικεῖ διὰ τῆς πνεύματος; εἰ ὁ κοινὸς δύσεσπος ὁ Χελσός, καὶ ἕτερος υἱὸς πατρός καὶ φύσις καὶ μόνον, φημι δὴ ἐκ θεοῦ ὡς ὁ ἐν ἡμῖν κατοικῶν; ἢ πῶς ἀνθεσποῖς διὰ πίστεως ἐνοικεῖται; καίτοι λέγοντ Ἰωάννου σαφῶς πρὸς τὸν Χελσὸν ἐν τούτῳ γνωσκόμεν, ὅτι ἐν ἡμῖν ἐστίν, ὅτι ἐκ τῆς πνεύματος αὐτοῦ ἐδώκεν ἡμῖν.

ANNO CHRISTI 431

Εκ τῆς αἰθῆς Φιλιππησίου.

ΠΕΡΙ τῆς ἐν νόμῳ καυχημάτων Φησὶν ἄλλα ἡμῶν κέρδη, πῶτα ἡγήμαθ' ἀπὸ Χριστοῦ ζημίαν. ἀλλὰ μὲν οὖν ἡ ἡροδοματὰ πάντα ζημίαν εἶναι, διὰ τὸ ὑπερέχον τὴν γνώσεως Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθη, καὶ ἡροδοματὰ σὺβαλα εἶναι, ἵνα Χριστὸν κερδήσω. διὰ τὴν ζημίαν καὶ σὺβαλα ἐν νόμῳ; ἢ δὲ καὶ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ; καὶ τοὶ θεοὶ φύσι καὶ ἀληθινὸν ὁ διὰ Μωσέως νόμος τοῖς δευτεροτέροις ἐκήρυξεν. ὁ δὲ τῆς νέας διαθήκης μυστηριώδεις Χριστὸν τῷ κόσμῳ κηρύττειν. ἀλλ' εἴπερ ὅτιν ἀνθρώπος καθ' ἡμᾶς, αὐτὸ δὴ τὸ κοινόν, οὐχ ἐνώσει τῇ καθ' ἑαυτὸν, τῇ αἰθῆς γὰρ φημι ὅτι ἐκ θεοῦ λόγον, θεοῦ πεπεσμένον, πῶς ὑπερέξει τὴν νομικῆς πίστεως ἢ κατ' αὐτόν;

Εκ τῆς αἰθῆς Κολοσσαίης.

ΝΥΝ χαίρω, φησὶν, ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀνταναπληρῶ τὰ ὑστερήματα τῆς θλίψεων τῆς Χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ὅτιν ἡ ἐκκλησία, ἣς ἐγὼ ἡμέτερος ἐξώ διακονῶ καὶ τῶν οἰκονομῶν τοῦ θεοῦ τῶν δοθέντων μοι εἰς ὑμᾶς, πληροῦμαι τὸ λόγον τοῦ θεοῦ τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, οἷς ἠρέκτισεν ὁ θεὸς γνωρίσαι ἡμῶν ὅτιν ἡ δόξα τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ὅτι Χριστὸς ἐν ἡμῶν, ἢ ἐλπίς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς κατέγγελλον. πῶς κέκρυπται τὸ

Concil. Tom. 5.

Ex epistola ad Philippenses.

QUÆ mihi fuerunt lucra (de gloriationibus in lege loquitur) hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei, propter quem omnia detrimentum feci, & arbitrator ut stercora, ut Christum lucrifaciam. Quid est, amabo, eximia Christi Iesu scientia? cur omnia quæ legis sunt, detrimentorum & quiesquiliarum loco duxit; cum lex Mosaica præcis illis hominibus verum naturalemque Deum prædicauerit, non secus ac novæ legis doctores Iesum Christum nunc hominibus annuntiant. Sane si tantum communis nostrique similis homo esset, cum Verbo quod ex Deo procedit, hypostatica unione non coniunctus, atque ideo nec Deus creditus; non video, qua ratione fides in ipsum, fidem quæ ex lege est, excelleret.

Ex epistola ad Colossenses.

GAUDEO nunc (inquit) in passionibus meis pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore eius, quod est ecclesia, cuius factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, qua data est mihi in vobis, ut impleam verbum Dei; mysterium quod absconditum fuit a sæculis & generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis eius, quibus voluit Deus notas facere diuitias gloriæ sacramenti huius in gentibus, quod est Christus, in nobis spes gloriæ, quem nos annuntiamus. Quomodo absconditum est

mysterium, aut Dei prorsus Verbum est, aut cuiusmodi tandem gloriae opes suppetunt Christo, si quidem vulgaris tantum nostrique similis homo existit? Neque enim grande aut magni alicuius ponderis mysterium hic latet, si Christo non cohæremus tamquã Deo, certoque persuasum habemus Dei Verbum, quod in forma & equalitate Patris est, hominem factum ad vlroneam exinanitionem se demisisse, manens interim hoc ipsum quod erat. Ad hunc enim modum mysterium hoc acceptum ingentes magnificentia & gloriae diuitias offert.

Coloss. c. 2. v. 6.

Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominum nostrum, in ipso ambulate, radicati & superadificati in ipso, & confirmati fide. Quomodo nos Christum susceperimus, id facer Ioannes eiusmodi oratione breuiter explicat: Et Verbum, inquit, caro factum est. Verumtamen licet caro factum est, per hoc tamen Verbum esse non desit. Nam etiam in eo statu pari cum Patre auctoritate pollet; & qui crucis supplicium pertulit, Dominus gloriae appellatur.

Ioan. c. 1. v. 14.

Coloss. c. 4. v. 2.

Orationi in state, vigilantes in ea in gratiarum actione: orantes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vincetus sum) vt manifestem illud ita, vt oportet me loqui. Sane si Christus Deus non esset, sed homo tantum diuinæ gratiæ munere donatus, mysterium de ipso non admodum profundum foret. Quo igitur ostio patefacto opus erat, vt illud manifestaretur, commodeque (vt oportebat) proponeretur? siquidem non est res magna, aut ardua de homine di-

μυστήριον, ἢ πῶς ὄστιν ὅλως λόγος θεοῦ, πῶς δὲ ὁ πλοῦτος τῆς δόξης ἐνεστὶν αὐτῷ, εἴπερ ὄστι κοινὸς ἀνθρώπου καὶ ἡμᾶς ὁ Χριστός; οὐδὲ γὰρ μέγα ὄστιν, ἀλλ' οὐδὲ ἀξιόλογον τὸ μυστήριον, εἰ μὴ ὡς θεῷ παροσμίμῳ τῷ Χριστῷ, καὶ σωμίμῳ, ὅτι θεὸς ὢν ὁ λόγος, καὶ ἐν ἰσότητι καὶ μορφῇ τοῦ πατρὸς, καθῆκεν ἑαυτὸν εἰς κένωσιν, ἡμιόμοτον ἀνθρώπου, καὶ μεμυρηκῶς ὅτι τῷ πλούσιον γὰρ οὕτω, καὶ δόξη πολλῇ νοεῖται τὸ μυστήριον.

Ὡς οὖν παρελάβετε τῷ Χριστῷ Ἰησοῦ κύριον ἡμῶν, ἐν αὐτῷ περπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαίουμένοι ἐν πίστι. Πῶς οὖν παρελάβομεν τῷ Χριστῷ, διδάξει λέγων ὁ ἁγίος Ἰωάννης· καὶ ὁ λόγος σαρεξ ἐγένετο. ἀλλ' οὐ πέπαιται τῷ εἶναι λόγον, καὶ εἰ γέγονε σαρεξ. σωεδρῶς γὰρ καὶ οὕτω τῷ ἰδίῳ πατεῖ, καὶ κύριον τῆς δόξης ὁ ἐσαρωμένον ὠνόμασαι.

Τῇ προσευχῇ προσκαρτερῆτε, κρηγορούτες ἐν αὐτῇ ἐν βίχαις· προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλήσωμεν τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, δι' ὃ καὶ δεόμεθα ἵνα φανερωθῶ αὐτῷ, ὡς δεῖ με λαλήσαι. εἰ μὴ θεὸς ὁ Χριστός, ἀνθρώπος δὲ διὰ χάριτι τέλει μνημόνος, οὐδὲν ἔχων βαδῆν τὸ ἐπ' αὐτῷ μυστήριον. πῶς οὖν ἐδείκτο θύρας εἰς τὸ φανερῶς αὐτῷ, καὶ καθὼς ἐδείκτο λαλήσαι; μέγα γὰρ οὐδὲν ἢ χαλεπὸν τὸ περὶ ἀνθρώπου λέγειν, ὡς εἶναι καὶ φύσιν ἀνθρώπου. εἰ δὲ ἀνθρώπου

ANNO
CHRISTI
431.

γεγονώς ὁ ἐκ Θεοῦ κηρύσσεται λόγος, ἡ εὐαγγελία δὴ τοῦ παντὸς Θεοῦ, τῆς καὶ εὐ-
αγγελίας ἀποστόλων, καὶ διδόντων λα-
λήσαι τὸ μυστήριον, καθ' ὃν παροση-
κὲς ἔσται.

Εκ τῆς πρὸς Ἑβραίους.

ΟΤΑΝ δὲ εἰσαγάγῃ τὸ πνεῦμα
τόποιον εἰς τὴν οἰκουμένην,
λέγει· καὶ παροσηκώσασαν αὐτὰ
πάντες ἄγγελοι Θεοῦ.] μονογενῆς καὶ
φύσιν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς ἀνόμασαι
λόγος, ὅτι μόνος ἐκ μόνου γενή-
νηται τῆς πατρὸς· εἰρηται δὲ καὶ πα-
τόποιος, ὅτι καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰ-
κουμένην ἀνθρώπων γερονώς, καὶ
μέρος αὐτῆς. πλὴν καὶ οὕτω πα-
ροσηκώσασαν ἑαυτῶν ἁγίων ἀγγέλων,
ἀνακρίνοντες τε καὶ πρόπονοις μόνω
θεῷ τῆς καὶ παροσηκώσασαν δεῖν. πῶς
οὐκ οὐ Θεὸς ὁ Χριστός, ὁ καὶ ἐν οὐρα-
νῶν παροσηκωσούμενος;

Καὶ πρὸς μὲν τῶν ἀγγέλων λέγει·
ὁ ποιῶν τῶν ἀγγέλων αὐτῶν πνεύματα,
καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτῶν πυρὸς φλό-
γα. πρὸς δὲ τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεός· εἰς
τὸ αἰῶνα τῶν αἰώνων, καὶ ἡ χάρις
τῆς ἀποστόλων Θεοῦ, χάρις τῆς βασι-
λείας Θεοῦ ἡ ἀποστόλων δικαιοσύνης, καὶ
ἐμπίστεως ἀδικίαν διὰ τὸ ἐχρῆσθε
σε ὁ Θεός ὁ Θεός Θεοῦ ἔλαμον ἀγαπιά-
σεως ἑαυτῶν μετόχους Θεοῦ.] εἰ ποι-
ητῆς ἀγγέλων ὅτι ὁ Θεός ἔχων εἰς
τὸ αἰῶνα τῶν αἰώνων, ἀγαπῆσαι τε
δικαιοσύνης, καὶ μεμνηκώς ἀδικί-
αν, καὶ διὰ τὸ ἐχρῆσθε λεγόμενος
τῶν ἐλαίων τῆς ἀγαπιάσεως ἑαυτῶν τῆς
Θεοῦ καὶ πατρὸς· ἡ δὲ ἀρετὴ φανερὴ εἰς
εὐνοίας ἐργάται τὰς ἐπὶ αὐτῶν; εἰ γὰρ ποιῆ
τῶν ἀγγέλων αὐτῶν πνεύμα-
τα, καὶ Θεός ἔχει Θεότητος· ἵνα ἔσται
χρῆσται τῶν ἐλαίων τῆς ἀγα-
Concil. Tom. 5.

cere, quod natura homo sit. Si au-
tem Verbum Dei homo factum
prædicetur, iam omnino opus e-
rit præsidio Dei, qui ostium refe-
ret, conuenientemque mysterii
huius explicationem largiatur.

Ex epistola ad Hebræos.

CV M ^{Hebr. c. 1. v. 6. Psa. 96. v. 8.} *introducitur primogenitum in orbem terra, dicit: Et ad-
orent eum omnes angeli Dei.* Natu-
rale Dei Patris Verbum unigeni-
tus appellatur, quandoquidem
solum ex solo Patre genitum est:
primogeniti autem nomen tum
demum obtinuit, quando homo,
& mundi pars effectum in hunc
terrarum orbem ingressum est.
Verumtamen hac quoque ratio-
ne a sanctis angelis adoratur. Iam
cum adoratio soli Deo debeat,
& ad illum solum referatur, quis
Christum Deum esse ambigat, ut
qui etiam in cælo adoretur?

Et ad angelos quidem dicit: ^{Psal. 103. v. 4. Psal. 44. v. 7.} *Qui facit angelos suos spiritus, & mini-
stros suos flammam ignis. Ad Filium
autem: Thronus tuus Deus in se-
culum sæculi. Virga æquitatis vir-
ga regni tui. Dilexisti iustitiam, &
odisti iniquitatem: propterea unxit
te Deus Deus tuus oleo exultationis
præ participibus tuis.* Si angelo-
rum conditor est, si thronum ob-
tinet sempiternum, si iustitiam di-
lexit, & iniquitatem odio habuit,
eaque de causa exultationis oleo
a Deo Patre inunctus fuit; quid
statuere aut cogitare nos par est,
dum in eiusmodi de ipso senten-
tias inciderimus? Nam si cælestes
spiritus suos facit ministros, thro-
numque possidet deitatis; quo-
modo oleo exultationis delibu-

tus asseritur? Sane angelos creat ut Deus, inungitur autem ut homo; ita ut ipsa unctio non ad diuinam naturam, sed ad dispensationis sapiētiam procul dubio referatur. Est itaque Christus Deus & homo: Deus quidem natura, homo vero nostri similis dispensatorie, quando nimirum secundum carnem ex muliere natus est.

Hebr. 3. c. v. 12.

Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedēdi a Deo viuo. Si Christum abnegantes, a Deo viuo & vero deficiamus; in fide vero quæ in ipsum est persistentes, defectionis crimine nullatenus obligamur; quomodo Christus non est Deus?

Hebr. c. 9. v. 13.

Si enim sanguis hircorum et taurorum, et cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti? Si Christus verus Deus non est, quam, quæso, vtilitatem illius sanguis nobis poterit afferre? aut quomodo conscientias nostras ab operibus mortuis poterit expiare? Quid enim vulgaris hominis sanguis virtutis aut efficacitatis habet, quod non etiā sanguis hircorū? nihil omnino. Hoc solū namque inter hunc & illū interest, quod hic sit animalis bruti, ille vero animantis ratione præditi. Verum quia naturalis Dei Filius carnem assumpsit, sanguinemque suum pro omnibus profudit, factū est, ut credentes in ipsum valeat emundare, exque mortuis operibus liberatos diuino cultui mancipare, Deoque offerre.

Hebr. c. 10. v. 28.

Irritam quis faciens legem Moy-

λάσως; ἰουῦ κλέλει μὲν ὡς θεὸς ἀπέλοι, χεῖ δὲ ὡς ἀνθρώπος ἐκ εἰς τὸ τὸ θεόπτος φύσιν, ἀλλ' εἰς τὸ τῆς οἰκονομίας ἀπεργῆς ἐργαζομένου τῆς χεῖματος. θεὸς ἀρεῶν ἢ ἀνθρώπος ὁ Χεῖστος; θεὸς μὲν τῆ φύσιν, ἀνθρώπος ἢ κατ' ἡμᾶς ὁ αὐτὸς οἰκονομικῶς, ὅτε γέρονεν ἐκ γυναικὸς καὶ σαρκᾶ.

Βλέπετε, ἀδελφοὶ, μὴ ποτὲ ὅστιν ἐν ἡμῶν καρδίᾳ πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ δόξα τῆναι δὸτὸ θεοῦ ζῶντος.] εἰ θεοῦ μὲν οὐκ ἔστιν, ἀφιστάμεθα θεοῦ ζῶντος καὶ ἀληθινοῦ· ἐμμένοντες δὲ τῆ εἰς αὐτὸν πίστι, κατ' οὐδένα ἕξπον ποιούμεθα τὸ δόξασιαν· πῶς οὐ θεὸς ὁ Χεῖστος;

Εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλειως βανήλουσα ὅτῳ κεκοινωμένοις, ἀγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκὸς καθαρότητα· πόσω μάλλον τὸ αἷμα τῆς Χεῖστος, ὃς διὰ πνεύματος ἀγίου ἑαυτὸ προσώγειν ἡμῶν πρὸ θεοῦ, καθαρῶς εἰ τὴν σωείδησιν ἡμῶν δὸτὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεῖν θεῷ ζῶντι;] εἰ μὴ θεὸς ἀληθὴς ὅστιν ὁ Χεῖστος, ἢ ἢ ὄνησις ἢ διὰ τῆ αἵματος αὐτοῦ; ἢ πῶς ἡμῶν καθαρῶς εἰ τὴν σωείδησιν δὸτὸ νεκρῶν ἔργων; αἷμα γὰρ ἀνθρώπου κοινοῦ ἢ τὸ πλέον ἔχῃ παρὰ τὸ αἷμα τῆς τράγων; ἀλλ' οὐδὲν ὅλως, πλὴν ὅτι τὸ μὲν ὅστιν ἀλόγου ζώου, τὸ δὲ λογικοῦ. ὅτῳ δὲ ὅτι θεοῦ καὶ φύσιν, σαρκᾶ λαβῶν, ἔθηκεν ὑπὲρ πάντων τὸ ἴδιον αἷμα· τῷ τῆ τῆ καὶ καθαρῶς εἰ δὸτὸ πνεύματος εἰς αὐτὸ, καὶ νεκρῶν ἔργων ἀπαλλάξαι, καὶ προσάγειν εἰς λατρείαν τῷ θεῷ.

Αδελφῶς ἡς νόμον Μωυσέως,

ANNO
CHRISTI
431.

χωρὸς οὐκ ἐμὴν ἑπὶ δύο ἢ τρεῖς
μὲν ἄνθρωποι δοθῆναι πόσω, δοκεῖτε,
χέρων ἀξιοῦσθε ἡμῶν εἰς ὃ
ἵον τῆς θεοῦ κατὰ πατήσας, καὶ τὸ
αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγοσάμε-
νοι, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος
ἐν βέλους, ἐν ᾧ ἡγάσθη;] ὁ θεῖον
ὑβείσας νόμον, ἡ ἡμεῖς ἀπέστας, ἐκ
ἴσον ἐχθρὸν ἔκκλημα τῶν εἰς ἀνθρώπων
ἡμῶν ἡμῶν, ἀλλὰ πολὺ φορικώτε-
ρον. καὶ γὰρ ὁ μὲν νόμον ᾤραβε-
σκῶς, ἡ δὲ τῶν θεῶν περὶ ἡμεῶν
δίκῃ. ὁ δὲ εἰς ἀνθρώπων πεπλημ-
μελικῶς εἴη ἀνὴρ καὶ συγγνώμης ἀξίος.
πῶς οὖν ἐν χέρωνι δίκῃ τῆς πλημμε-
λουῦτος εἰς τὸν Μωσῆος νόμον, ὁ
κοινὸν ἡγοσάμενος τὸ αἷμα τῆς Χρι-
στοῦ; ἀλλὰ μὲν ἐν χέρωνι, καὶ σφό-
δρα εἰκότως. ἐκ ἀρεῶν κοινὸν τὸ αἷμα
τῆς Χριστοῦ. θεὸς γὰρ ἡμεῖς ὁ λόγος ἡμῶν
μὲν σαφῶς.

Βλέπετε μὴ ᾤραθήσθε τὸ
λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκείνοι ἐκ ἑξέφυ-
ρον, ἡ ἐπὶ τῆς γῆς παραποσάμενοι
χρηματίζοντα πολλὰ μᾶλλον ἢ
μαίς. ἡ ἀπὸ οὐρανῶν ἀποσρεφό-
μενοι, οὐ ἢ φωνὴ τῶν γῆν ἐσαλ-
θε ποτε νῦν δὲ ἐπιπέλα, λέγων * ὅτι
ἀπαξ ἐγὼ σείσω οὐ μόνον τὴν γῆν,
ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.] ἡ δὲ ὁ χρημα-
τίσας ἐπὶ τῆς, ὃν ᾤραται ἀμενοί
κακινδυνώκασιν. ἡ τῶν Ἰουδαίων
πατέρες; ἢ δὴλον, ὅτι Μωσῆς; ἀλλ'
ἐκ ἐκ τῆς Χριστοῦ, ἡ οὐρανῶν δὲ
μᾶλλον. ὁ γὰρ ἀνώθεν καὶ ἐκ τῆς πα-
τρὸς θεοῦ λόγος, ἀνθρώπος γέγονε ἐκ
θεοῦ. χέρων οὖν ἢ δίκῃ πῶς αὐτῶν
ἀποσρεφομένων, καὶ μάλιστα εἰκό-
τως. ὡς γὰρ ὁ θεὸς φησὶν Ἰωάν-
νης. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς

si, sine ulla miseratione duobus vel
tribus testibus moritur. Quanto ma-
gis putatis deteriora mereri suppli-
cia, qui Filium Dei conculcauerit,
& sanguinem testamenti pollutum
duxerit, in quo sanctificatus est, &
spiritui gratiæ contumeliam fecerit?
Si diuinæ legi contumeliam fa-
ciens, eandemve transgrediens,
non pari cum eo tenetur crimine,
qui in hominem peccauerit, sed
longe grauiori (siquidem qui le-
gem violasset, mortis supplicio
multabatur; qui autem in homi-
nem deliquit, veniam interdum
cōsequitur) quomodo igitur ma-
iori pœna dignus cenfetur, qui
Christi sanguinem pollutū duxe-
rit, eo qui in Mosaicam legē pec-
catum admiserit? Atqui grauiorē
citra vllam controuersiam pro-
meretur. Cur ita? quia Christi san-
guis nō vulgaris communisve ho-
minis sanguis est. Verbum enim,
quod carne se induit, Deus est.

Videte ne recusetis loquentem. Si ^{Hebr. c. 12.}
enim illi non effugerunt recusantes ^{v. 25.}
eum, qui super terram loquebatur;
multo magis nos, qui de celo loquen-
tem nobis auertimus, cuius vox
mouit terram tunc: nunc autem re-
promittit, dicens: Adhuc semel, &
ego mouebo non solum terram, sed
& calum. Quis ille, quæso, quem
cum in terris loquentem Iudæo-
rum maiores aspènerant, gra-
ue sibi periculum acciuerunt? an
non clarum est Moyfen hunc ex-
titiisse? At Christus non de terra,
sed de cælo est. Nam Deus Ver-
bum, quod de supernis est, & ex
Patre ortum est, factus est homo,
idemque Deus. Grauius proinde
supplicium debetur his, qui ipsum
auerfantur: nec iniuria. Quando-
quidem, vt sapiens Ioannes mo-
net: Qui de terra est, de terra loqui-

Ioan. c. 3.
v. 21

tur, hoc est humana: qui autem de supernis venit, super omnes est; nempe ut Deus. Hunc autem Christum esse, & fuisse, quaestionem nullam habet.

Hebr. c. 13.
v. 8.

Iesus Christus heri, & hodie, ipse & in saecula. Verbum quod ex Deo gignitur, tunc demum Iesu Christi appellationem sortitum comperimus, cum ex muliere factum est homo. Sed quomodo idem est heri, & hodie, & in saecula? Non alia utique ratione, quam carnis, quam assumpsit, cum Dei Verbo unione, ut vnus intelligatur filius. Hac namque consideratione, etiam si, ut carne indutum est animo concipiatur, suam nihilominus naturalem stabilitatem integram semper retinet.

Ex priori ad Timotheum.

1. Tim. c. 1.
v. 1.

PAVLVS apostolus Iesu Christi secundum imperium Dei saluatoris nostri, & Christi Iesu spei nostrae, Timotheo dilecto filio in fide. Nomen hoc Saluator nulli alteri aequae vere proprieque conuenit, ac soli vero naturalique Deo. Unde doctor noster id nominis nunc quoque illi imponit. Atqui Iesus Christus, & Dominus, & Saluator noster est. Vocatus est enim Iesus, nominisque vim ac significationem beatus angelus exponens, ita ait: *Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum.* Deus igitur est Christus, nam iuxta diuini Pauli doctrinam, ipse est Saluator omnium hominum.

Matth. c. 1.
v. 21.

των ἀνθρώπων, καὶ διὰ φωνὴν ὁ θεὸς αἰεὶ Παῦλος.

Ex epistola ad Titum.

Tit. c. 1.
v. 11.

APPARUIT enim gratia Dei saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos ut abnegantes

λαλεῖ, πού τῃσιν ἀνθρώποινα· ὁ δὲ ἀνώθεν ἐρχόμενος, ἐπαύω πάντων ὄσιν, ὡς θεὸς δηλονότι. * τὸ δὲ ἴω τε καὶ ἔστι Χριστός.

ANNO
CHRISTI
431.

* Ioh. 1. 1

Ἰησοῦς Χριστὸς θεὸς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς ᾧ αἰῶνας.] ὁ ἐκ θεοῦ Φωῦτα λόγον τότε κεκλημμένον ἀρήσμενον Ἰησοῦν Χριστόν, ὅτε γέγονεν ἀνθρώπος ἐκ γυναικός. πῶς οὖν ὁ θεὸς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς καὶ εἰς ᾧ αἰῶνας; ἐνώσθη δηλονότι τῆς σαρκὸς τὸν ἐκ θεοῦ λόγον, εἰς ἕν ἕνα νοουμένης τῆς ἀναληφθείσης ὅς αὐτὸν σαρκίως. οὕτω γὰρ τὸ ἀρετῆ τῆς λόγου καὶ φύσιν ἰσμεῖ πάλιν αὐτῶν, νοουμένη καὶ μὴ σαρκίως.

Εκ τῆς πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολῆς.

ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατ' ὀπίσθεν θεοῦ σωτήρος ἡμῶν, Τιμοθέω γεννητῶ τέκνω ἐν πίστι.] τὸ ἑ σωτήρος ὄνομα πρέπει ἀλλοτρίον ἔχει ἕτερον κυρίως τε καὶ ἀλλοτρίως, πᾶσι ὅτι δὴ μόνω τῶ καὶ φύσιν ὄντι θεῶν. οὕτω καὶ νῦν αὐτὸν ἀνόμασαν ὁ μυσταγωγός. ἀλλ' ἔστι σωτὴρ καὶ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἀνόμασαι γὰρ Ἰησοῦς, καὶ πᾶσι τῶ ὄνομα τῶ δυνάμει, ἢ ἡσυχίαν ἐρμηνεύειαν σαφῆ καὶ διὰ τὸ ὁ μακάριος ἀγγελος ἐφασκε καὶ καλέσας τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν αὐτὸς γὰρ σώσας τῶ λαὸν αὐτῶν ἀπὸ πάντων ἀμάρτην αὐτῶν. θεὸς οὖν ἄρα ὁ Χριστός, εἴη ὅτι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων.

Εκ τῆς πρὸς Τίτον.

ΕΡΕΦΑΝΗ γὰρ ἡ χάρις τῆς θεοῦ ἢ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις, παιδύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀνησυχῶ-

ANNO CHRISTI 431.

ἡμεῖς τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρονῶς καὶ ὀπρειαῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφανείαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσεται ἡμᾶς ὑπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθάρσῃ ἑαυτὰ λαὸν ἑωυτοῦ, ἡλιθίων καλῶν ἔργων.] ποία χάρις ἐπέφανεν ἡμῖν, ἢ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ λεγομένου σωτῆρος ἐν παντί ἀγαθότητι; ἀλλ' ἐστὶ δῆλον, ὅτι Θεὸς ὢν κύριος, ἔπεφανεν ἡμῖν, καὶ τὸ μακάριον Δαυὶδ· αὐτὸς ἦ ὁ οὐρανῶν ἐπιφανείαν τῆς δόξης προσδεχόμεθα· καὶ αὐτὸς ὅστιν ὁ μέγας Θεὸς καὶ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα πάσης ἀνομιᾶς ἀπαλλάξας, ἑαυτὸν ἑώρασῃ γνησίους προσκυνητάς. εἶτα ἕως ὅτε λέγων ἐκ ἐξουσίας Θεοῦ ἀληθινῶν Ἐμμανουὴλ, τὸ μακαρίου Παύλου πρὸς αὐτὸν λέγοντος· τὸν μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;

impietatem, & secularia desideria, sobrie & iuste & pie vivamus in hoc saeculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriae magni Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem honorum operum. Qualis, quaeso, gratia, aut cuiusnam Dei gratia apparuit nobis, quae omnibus hominibus salutaris hoc loco praedicatur? Planum est, quod illius Dei & Domini, qui iuxta beatum David, illuxit nobis, cuiusque gloriosam manifestationem de caelis expectamus. Magnus hic Deus est ipse Saluator noster Iesus Christus, qui obtulit semetipsum pro nobis, quo ab omni peccato absolutos, germanos sibi constitueret adoratores. Cum ergo beatus Paulus Salvatorem nostrum Iesum Christum magnum Deum praedicet, quis Emmanuelem verum Deum esse inficiari audeat?

Psalm. 117. v. 27.

ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘΟΛΙΚΩΝ. EX CATHOLICIS.

Εκ τῆς Ἰακώβου Ἐπιστολῆς. Ex Iacobi epistola.

Ὁτι Θεὸς ὁ Χριστός. Quod Christus sit Deus.

ΜΗ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πάντα δοῦναι ἀγαθὴν, ἢ πάντων δώρημα τέλειον ἀνωθεν ὅστι, κατεβαίνον ἐκ τοῦ πατρὸς τῶν φωτῶν.] πάντα δοῦναι, φησὶν, ἀγαθὴν ἀγαθὴν δὲ δοῦναι, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ἄγιον, καὶ τὸ δυνάμει πληροῦν ἐν αὐτῷ τὰς θεοσημείας. εἶτα εἰ τοῖς ἀγίοις χαρίζεται τὸ πνεῦμα Χριστός, καὶ μὴ καὶ τὸ δυνάμει πληροῦν τὰ παράδοξα· πῶς ἐκ αὐτοῦ εἶναι Θεὸς ἀληθινὸς ὁ Χριστός;

NOLITE errare, fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. Omne, inquit, datum optimum: sane bonum munus est Spiritus sanctus, patrandorumque miraculorum facultas per ipsum impertita. Cum ergo Christus Spiritum sanctum sanctis impertiat, potestatemque ut divina miracula edant, iisdem largiatur; quomodo non est verus Deus?

Iacob. c. 1. v. 16.